Hoba Colon

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

№ 11 (2444) Год XLVIII

Беласток, 16 сакавіка 2003 г.

Цана 2,00 зл.

Мары на меру бюджэту

Мацей Халадоўскі

Сёлетні бюджэт Падляшскага ваяводства нікога не захапляе — ні апазіцыі Грамадзянскай платформы — Права і Справядлівасць (PO-PiS), Лігі польскіх сем'яў (LPR), ні самое кіруючай кааліцыі СЛД-ПСЛ-Самаабарона.

У час апошняй сесіі падляшскага сейміка якраз пытанне бюджэту (першае чытанне) і тэзісы праграмы дзейнасці ўправы да 2006 года здамінавалі абрады. Маршалак Януш Кшыжэўскі гэтыя дзве часткі ў пэўным сэнсе спалучыў у сваім выступленні:

— Падляшскі самаўрад — найбольш задоўжаны ў краіне. З-за крэдытаў і паручэнняў ды аблігацый вінаваты мы больш за 40 мільёнаў злотых.

Маршалак заявіў:

— Нашым намерам — давесці да лепшай фінансавай кандыцыі самаўраду. Трэба радыкальных мерапрыемстваў у выдатках.

Зазначыў прытым, што важна здабыць большыя грошы з г.зв. Нацыянальнага фонду развіцця. З еўрасаюзных 4 мільярдаў на гэту мэту Падляшша на ўступе мела б атрымаць ледзь над 100 тыс. злотых.

Што не новае — Падляшша мае быць атракцыйным рэгіёнам для інвестараў зацікаўленых турызмам, дык трэба неабходна паправіць інфраструктуру.

 Праблема інфраструктуры ў нашым рэгіёне становіцца міжнароднай праблемай, — пераконваў маршалак Кшыжэўскі.

Справа ў марным стане краёвых і ваяводскіх дарог. Добрай "ластаўкай" той факт, што інвестары з багацейшых заходніх ваяводстваў зацікавіліся разбудовай прыгранічнай інфраструктуры. На гэту мэту ўжо забяспечаны грошы ў еўрасаюзнай пульцы. Агулам іх 280 мільёнаў еўра, з чаго, можна спадзявацца, вялікая частка можа трапіць на Падляшша, як у ваяводства з другім па даўжыні адрэзкам усходняй мяжы.

Надалей важным элементам грамадскагаспадарча-палітычнай палітыкі будзе трансгранічнае супрацоўніцтва ў рамках еўрарэгіёнаў "Нёман" ці "Белавежская пушча".

— Трэба таксама ўзмацняць культурную тоеснасць усяе нашай грамадскасці. Тут — даследчыцкі палігон Еўропы. Гэта можа быць наш пасаг у еўрапейскую супольнасць, — пераконваў маршалак.

Аднак, візія чатырохгадовых дзеянняў управы ніяк не перакладваецца за намеры, якія вынікаюць з планаў, што змяшчаюцца ў сёлетнім бюджэце. От, хоць бы грошы на культуру абрэзалі ў параўнанні з мінулым годам аж на 40%. Значыць гэта, што большасць культурных устаноў падлягаючых ваяводскаму самаўраду (м. інш. Падляшскі музей і Падляшская "ксёнжніца") будзе вымушана таксама "абрэзаць" колькасць занятых працаўнікоў. Для прыкла-

Марыя Варатынская ў размове з Міколам Давідзюком

Пётра Сергіевіч у Беластоку

Ганна Кандрацюк

Вечна я са сваіх прац незадаволены, так мучуся ад зары да зары. Малюю, не хапае мне часу паесці, неспакойны мой дух, дзе тая граніца? Выйду на вуліцу — хараство, колер захапляе мяне, усё здаецца так проста, бяры хварбу і малюй, а памалюеш і самому не хочацца глядзець. Нявольнік я вечнага хараства, не спачну да смерці (Пётра Сергіевіч — запіскі з Дзённіка, 13.06.1929).

Творчыя пакуты Пётры Сергіевіча не пайшлі з дымам, месца і роля мастака ўсё болш дацэнены.

З 24 лютага г.г. у Музеі Альфонса Карнага ў Беластоку працуе рэтраспектыўная выстаўка беларускага жывапісца. Уражвае яна разнавіднасцю і колькасцю твораў. Паказаны ў асноўным пейзаж і партрэт, агулам — за сорак карцін. Сярод выдатных твораў: "Аўтапартрэт", "Зімовы пейзаж", "Без гаспадара", "Партрэт маці", "Пейзаж Вільні".

Мэтай выстаўкі з'яўляецца прэзентацыя творчасці мастака, якая захавалася ў Польшчы. Сёння вядома пра 116 карцін, (пералічвае іх буклет выдадзены з нагоды выстаўкі).

Арганізатары* згадалі пра цікавы

— Наш патрон быў асабіста знаёмы з Пётрам Сергіевічам, — адзначыў дырэктар музея, Рышард Сацюк. — У даваенны час, над возерам Дрывяты на Браслаўшчыне праходзіў мастацкі пленэр і там Карны пазнаёміўся з Сергіевічам.

Ініцыятаркай вернісажу была д-р Лена Глагоўская з Кафедры беларускай культуры Беластоцкага універсітэта. На поспех працавала дзесяць гадоў. Пра Сергіевіча даведалася ў 1992 годзе, выпадкова:

Я пабачыла ў прафесара Вітаўта Юрыя Стэповіча алейную карціну "Зімовы пейзаж" з 1943 г. Пару гадоў пазней у Шчэціне ў Марка Нэканды-Трэпкі сустрэла партрэт ягонага дзеда Антона (дэкана электрычнага факультэта Дзяржаўнай тэхнічнай школы ў Вільні, настаўніка і дырэктара Віленскай беларускай гімназіі) з 1937 года. Партрэт лічыўся страчаным. Пасля даведалася я пра сям'ю мастака ў Гданьску, — расказвае Л. Глагоўская. — Пошукі пачаліся з тэлефоннай кніжкі. Такім шляхам пазнаёмілася я з братанкам мастака — Здзіславам Сергіевічам. Дзякуючы яму я трапіла на сямейныя калекцыі, якія захоўваюцца ў Польшчы. Трапным крокам аказаліся таксама пошукі карцін у сем'ях даваенных беларускіх дзеячаў і сяброў мастака.

Усе "польскія" карціны Пётры Сергіевіча знаходзяцца ў прыватных калекцыях — у Шчэціне, Гданьску, Гдыні, Сопаце, Кракаве, Лодзі, Варшаве, Торуні, Інавроцлаве, Новым-Двары-Гданьскім, Лембарку.

Пачэснае месца ў творчасці займае партрэт.

— Маляваў іх пад заказ. Знаёмых, сваякоў, усіх, хто хацеў фінансава падтрымаць, — успамінае пляменніца жывапісца Марыя Варатынская, увекавечаная з сястрой на партрэтах, якая разам з сям'ёй прыехала на вернісаж з Лодзі. — Дзядзька гаварыў, што ў мяне здольнасці, заахвочваў маляваць.

Здзяйсняць творчыя планы Марыі Варатынскай не пашанцавала, аднак, трэба адзначыць яе вялікую ролю ў захаванні спадчыны.

[працяг 🖝 3]

Выбіралі прыпяваючы 🐷 2

У Бераставіцкім раёне датэрмінова прагаласавала трэць выбаршчыкаў, а ў Воранаўскім — 40 працэнтаў. Аднак, калі чалавек не спяшаўся, лепш было пачакаць да нядзелі 2 сакавіка. На выбарчых участках была сапраўды святочная атмасфера.

Бюджэт, запаведнік

g i чыгунка

3

У параўнанні з праектам бюджэту, прадстаўленым восенню мінулага года, новы варыянт прадбачваў меншыя выдаткі на школьніцтва. Старшыня Беларускага самаўрадавага форуму і радны БНВК Міхась Андрасюк крытычна ацаніў абмежаванне субвенцыі для Гайнаўскага белліцэя і Комплексу лясных школ у Белавежы.

Пра дзеячаў і герояў 🕝 4

У снежні 1922 г. "Скамарох" звярнуўся да каменданта гродзенскай паліцыі Радзяёўскага з прапановай "перайсці на польскі бок". Яго партызанская сетка была распрацаваная паліцыяй і таму палякі адкінулі яго прапанову супрацоўнічаць. Атрад "Скамароха" ліквідавалі, а камандзір вымушаны быў уцякаць на ўсход, дзе яго расстралялі як польскага шпіёна.

Папулярызацыя беларускай мовы

5

У IV Конкурсе беларускай гавэнды, які традыцыйна ладзіцца ў Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, прынялі ўдзел 35 вучняў падставовых школ і гімназій Гайнаўскага павета. Побач вучняў з Гайнаўкі, Нарвы, Нараўкі, Чыжоў, Кленік, Дубіч і Дубін упершыню выступілі школьнікі з Семяноўкі і Арэшкава.

Родам з Беласточчыны 🖝 10

Беларуская паэтка Ганна Новік нарадзілася ў 1914 годзе ў Аўгустове ў сям'і вясковага каваля. Маці была хатняй гаспадыняй у багатых сем'ях. Калі ў Аўгустове стала цяжка жыць, бацька з сям'ёю пераехаў у Вілейку, дзе жылі сваякі.

У Кленіках выбралі

солтыса

~ 11

Солтыс Мікола Купрыяновіч прыпомніў, што за апошнія гады ў Кленіках і наваколлі будаваліся водаправоды і рамантаваліся дарогі. Не ўдалося толькі закончыць будовы асяродка здароўя. Паколькі інвестыцыя стрымана і будынак нішчэе, гмінныя ўлады хочуць прадаваць яго. Зараз лекар прымае пацыентаў у памяшканні былой школы ў Кленіках.

Беларусь беларусы

Выбіралі прыпяваючы

"Выбары 2 сакавіка" — чырвонымі літарамі біла па вачах вялікае палатно над вуліцай Савецкай у Гродне. Калі хто не задзіраў галавы, а разглядаў вітрыны магазінаў, мог у гэтым месцы тое ж самае прачытаць у вакне парфумерыі "Іў Рашэ". Пра свята дэмакратыі напаміналі стэнды дзяржаўных устаноў. Усе плакаты былі адной формы, велічыні і таго самага зместу: адно інфармацыя пра дзень галасавання.

Не ўсміхаліся да прахожых з гродзенскіх сцен і энергетычных слупоў добразычлівыя твары кандыдатаў у гарадскую і абласную рады. Не абяцалі пабацькоўску задбаць пра светлую будучыню сваіх суграмадзян. Не спаборнічалі між сабой за тое, хто лепшы і прыгажэйшы. З-за сціпласці?

Нічога падобнага. У беларускім варыянце дэмакратыі адбор кандыдатаў праходзіць раней. Працоўны калектыў

або палітычная партыя прапануюць свайго чалавека. А выбарчая камісія стараецца, каб у кожным выбарчым участку быў найлепшы. Найчасцей адзін.

Хтосьці сам можа паставіць сваю кандыдатуру шляхам збору подпісаў. Але яму даволі лёгка можна даказаць, што ён не самы лепшы кандыдат. Хопіць даказаць, што адрасы шасці асоб запісаны тым самым почыркам. Не паможа нават тое, што тыя асобы потым з'явяцца ў выбарчую камісію і будуць даказваць, што ўсё напісана — праўда. Запозна. * * *

Выбарчы ўчастак № 7 у Гродне вылучаецца тым, што тут аж тры кандыдаты.

Субота 1 сакавіка. Папраўдзе яшчэ дзень да выбараў, але галасаванне працягваецца ўжо пяты дзень. У памяшканне заходзяць паадзіночку выбаршчыкі.

— Узаўтра паедзем на вёску да бабулі памагаць у гаспадарцы, — кажа Алена Жданюк, — таму я прыйшла аддаць свой голас сёння. Хачу, каб новы гарадскі савет вырашыў нешта з дзецьмі, якія без нагляду сноўдаюцца па кварталах горада. Наш мікрараён патрабуе добраўпарадкавання, дзіцячых пляцовак.

Мужчына нападпітку просіць яго не фатаграфаваць. Кажа, што выкрасліў усіх трох кандыдатаў. Чаму тады прыйшоў на выбарчы ўчастак?

– На заводзе сказалі: хто не пойдзе галасаваць, можа больш не прыходзіць і на работу.

У Бераставіцкім раёне датэрмінова прагаласавала трэць выбаршчыкаў, а ў Воранаўскім — 40 працэнтаў. Аднак, калі чалавек не спяшаўся, лепш было пачакаць да нядзелі 2 сакавіка. На выбарчых участках была сапраўды святочная атмасфера.

— Мяне ўразіла тое, колькі людзей я там спаткаў, — гаворыць Пётр Дудзько, намеснік старшыні Раённага выканаўчага камітэта ў Вялікай Бераставіцы. — Усе ў радасным настроі. Іграе музыка, тыя, хто прагаласавалі ідуць у буфет. Адчуваецца свята.

Добра забяспечаны буфет — беларуская традыцыя. На выбарчым участку ў бераставіцкім Раённым доме культуры можна было купіць хлеб і каўбасы, шашлыкі і піражкі, цукеркі і шакаладкі, сокі і газіраваныя напоі, гарэлку і піва. У суседняй зале амаль увесь дзень праходзіў канцэрт мясцовых калектываў. Выбаршчыкі, выканаўшы грамадзянскі абавязак, расселіся ў мяккіх крэслах і падпявалі спевакам. Свята.

Апазіцыйныя партыі паставіліся да выбараў у мясцовыя рады па-рознаму. Адны казалі, што гэтыя органы нічога

не значаць, а вынік выбараў загадзя вядомы. Іншыя даказвалі, што трэба скарыстоўваць кожную нагоду выхаду да грамадства і набірацца вопытам. Гэта перш-наперш маладыя. Як 23-гадовы Зміцер Раманоўскі з Бераставіцы, які балатуецца ад імя партыі БНФ. Ён пасля акадэміі вярнуўся ў роднае мястэчка і працуе мастаком-афарміцелем. Хоча змяніць застойную атмасферу, паказаць моладзі, што можна нешта зрабіць самім сабе.

— Не можна так катэгарычна заяўляць, што мясцовыя рады нічога не значаць, а ўсё залежыць ад пастаўленага прэзідэнцкага начальніка, — гаворыць муж даверу Раманоўскага Зміцер Дулько. — Рады ж прымаюць бюджэт. І даюць трыбуну, з якой можна гаварыць аб нашых балячках.

— Байкот выбараў быў бы памылкай, — кажа кандыдат БНФ у Гродне, неспаўна 30-гадовы Валеры Кісель. — Хай яны недэмакратычныя, хай паздымалі нашых кандыдатаў, але мы набываем досвед, мы вучымся палітычнай гульні.

Валеры Кісель ужо многаму навучыўся. На ўсялякі выпадак сваю кандыдатуру паставіў двойчы, раз ад імя партыі, а другі — ад групы выбаршчыкаў. Камісія адмовіла яму ў рэгістрацыі як кандыдату БНФ, але прыняла на спісак у выніку падтрымкі грамадства. У акрузе змагаецца з палкоўнікам міліцыі.

Ні Зміцер Раманоўскі ў Бераставіцы, ні Валеры Кісель у Гродне не перамаглі, але даволі моцна намуцілі ў сваіх акругах. Раманоўскі ўвайшоў у другі тур, а ў акрузе Кіселя выбары будуць паўтораны.

Ведалі выбарчыя камісіі, што робяць, дапускаючы на спіскі па адным чалавеку. Мікола Ваўранюк

Аб сустрэчы Пасла Беларусі са старастам Бела-Падляшскага павета

27 лютага г.г. адбылася сустрэча Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Польшчы Паўла Латушкі са старастам Бела-Падляшскага павета Тадэушам Лазоўскім.

У ходзе сустрэчы былі абмеркаваны перспектывы пашырэння рэгіянальнага супрацоўніцтва паміж паветам і Брэсцкім раёнам. Адзначыўшы існуючы высокі ўзровень рэгіянальнага супрацоўніцтва, бакі акрэслілі

канкрэтныя накірункі па яго далейшай інтэнсіфікацыі.

Падчас размовы адной з галоўных тэм з'явілася абмеркаванне адміністрацыйна-арганізацыйных пытанняў заснавання консульскай установы Беларусі ў г. Белая-Падляшская ў сувязі з планаваным увядзеннем візавых адносін паміж дзвюма краінамі.

www.mfa.gov.by

Новыя людзі ў старых умовах

чым жывы.

Ужо даўно і добра вядома, што выбарчае заканадаўства Рэспублікі Беларусь мае такія хібы, што дазваляе без асаблівых цяжкасцей пераўтварыць працэс народнага волевыяўлення ў выбарчы фарс. Чаго вартае адно толькі датэрміновае галасаванне. Для недасведчаных патлумачу. На працягу пяці дзён перад вызначаным днём выбараў участкі для галасавання адчыненыя на некалькі гадзін да і пасля абеду, каб той, хто чамусьці не зможа прыйсці як пераважная большасць суграмадзян у нядзелю, прыйшоў і прагаласаваў загадзя. Механізм, здаецца, вельмі дэмакратычны. Але на самой справе ператварае выбары ў фокусы са скрынямі, бо калі ў складзе падліковых камісій практыч-

У Беларусі 2 сакавіка прайшлі вы- на адсутнічаюць прадстаўнікі розных бары ў мясцовыя органы ўлады. Калі палітычна канкурыруючых бакоў, то вызначаць іх вынік адным сказам, то што знаходзіцца ў гэтых самых скрычуткі аб канчатковай смерці дэмакра- нях могуць дакладна ведаць толькі тыя, тыі ў Беларусі перабольшаныя. Але да- хто мае да іх доступ. Назіральнікі, па зразумелых прычынах, не ў стане знаходзіцца на ўчастку і ўдзень, і ўночы і таму пастаянны кантроль адсутнічае.

> Датэрміновае галасаванне сёлета было выкарыстанае грамадзянамі Беларусі яшчэ ў большай ступені чым пазалетась на прэзідэнцкіх выбарах. Звыш 20% унесеных у спісы нібыта палічылі, што не здолеюць прыйсці на выбары ў нядзелю. У 2001 годзе такіх было менш за 15%. Апазіцыйныя лідэры кажуць аб прымусе галасаваць датэрмінова з боку адміністрацый навучальных устаноў, прадпрыемстваў, інтэрнатаў і прыводзяць канкрэтныя пацвярджэнні, якія можна лічыць псіхалагічным ціскам на выбаршчыкаў. Таму датэрміновае галасаванне ў той форме што існуе зараз становіцца крыніцай выбарчых злоўжыванняў.

Падчас этапу агітацыі, як лічаць апазіцыянеры, з дыстанцыі здымаліся асабліва перспектыўныя кандыдаты. Яскравым прыкладам стаў Мінск, дзе, для прыкладу, адна з вядучых дэмакратычных партый — Аб'яднаная грамадзянская страціла траіх з нешматлікай колькасці прэтэндэнтаў.

Непасрэдна дзень выбараў 2 сакавіка добра "патрапаў нервы" грамадскім назіральнікам ад апазіцыі. Іх часцяком не дапускалі да назірання за падлікам галасоў, не называлі працэнта прагаласаваўшых, не дазвалялі сачыць за выязным галасаваннем.

Па сведчаннях кіраўнікоў апазіцыйных партый, выканаўчая ўлада як ніколі моцна выкарыстоўвала адміністрацыйны рэсурс, што не дало магчымасці правесці ў мясцовыя саветы агромністую колькасць дэмакратычных кандыдатаў.

Але, як аказалася, не ўсё так сумна і бясплённа. Калі ўлічыць, што з мінулых мясцовых выбараў прайшло 4 гады, за якія ў прадстаўнічай уладзе Беларусі не было прадстаўнікоў дэмакратычнай апазіцыі, то цяпер сітуацыя крыху змянілася. Прыкладна, па дзесятку кандыдатаў ад вядучых апазіцыйных партый авалодалі дэпутацкімі мандатамі з пер-

шага заходу. Яшчэ больш выйшла ў другі тур галасавання. Самае цікавае, што адбылося такое ў невялікіх гарадах і паселішчах, дзе насельніцтва заўсёды лічылася баязлівым і кансерватыўным. Больш таго, у Новаполацку, напрыклад, 80% кандыдатаў у дэпутаты з дэмакратычнай плыні выйшлі ў другі тур галасавання. У Белаазёрску, што на Берасцейшчыне, у сямі акругах з дванаццаці, дзе выбары адбыліся, дэпутатамі сталі людзі дэмакратычных поглядаў.

Такі вынік некаторыя апазіцыянеры тлумачаць недастатковай пільнасцю ўлад і адсутнасцю там моцнага ціску на выбарчыя камісіі зверху. Магчыма, тут ёсць рацыя, але нельга не зважаць на тое, што ў невялікіх мястэчках людзям лягчэй вызначыць сутнасць таго ці іншага кандыдата, бо цэлы час ён навідавоку.

Яўка выбаршчыкаў была даволі высокай па краіне — 73%. Гэта сведчыць пра цікавасць людзей да сваіх стаўленнікаў, чаго нельга сказаць аб беларускім прэзідэнце — А. Лукашэнка ў вызначальныя для мясцовай улады дні адпачываў на чарнаморскім курорце. А можа папросту пакуль яго голас для мясцовых чыноўнікаў важыць больш чым галасы мільёнаў выбаршчыкаў?

Уладзімір Лапцэвіч

Мары на меру бюджэту

[1 ☞ працяг]

ду, на захаванне і кансервацыю помнікаў старажытнасці ва ўсім рэгіёне плануецца толькі 20 тыс. зл. Рознамасныя культурныя ініцыятывы, аб'яднанні і арганізацыі з такім профілем будуць мусілі памясціцца ў пульцы 254 тыс. зл., 40 тыс. з якіх запланавана на саракагоддзе Беластоцкага лялечнага тэатра, які з'яўляецца ўстановай беластоцкага (гміннага) самаўраду.

Не здзіўляюць заявы выказваныя ў час бюджэтнай дыскусіі, нават прадстаўнікоў кіруючай кааліцыі.

— Сапраўдныя клопаты — перад намі, — прызнаўся Збігнеў Кшывіцкі, старшыня сейміка і шэф клуба радных СЛД. — З аднаго боку перад намі патрэба новых рашэнняў, з другога — патрэба паслядоўнасці. Гэта будзе бюджэт драматычнай неабходнасці, але адказны.

Яшчэ больш моцна (момантамі літаральна абсурдна) аб праекце бюджэту выказвалася апазіцыя:

- Кажам рашуча не! Гэты бюджэт абумоўлены ўяўнымі грашыма з Еўрасаюза. Рыхтуецца нам новы Рэйх у еўрасаюзных межах. Польскі дзяржаўны інтарэс незабяспечаны!
- Бюджэт 2003 года найцяжэйшы і найгоршы з усіх, якія дагэтуль былі, сцвердзіў у сваю чаргу Цэзары Цеслюкоўскі з клуба PO-PiS.

Асабліва непакоіла яго прадказанае паніжэнне крыніц датацый, пераказваных з цэнтральнага бюджэту (меліярацыя, дарожныя субвенцыі і г.д.). Радныя падкрэслівалі драматычнае паніжэнне сродкаў на інвестыцыі (паводле некаторых вылічэнняў нават на 40%) ці турызм (больш за 700 тыс. зл.), які, згодна з заявамі маршалка, меў бы быць адным з прыярытэтаў. Прытым зарплаты работнікаў Падляшскай ваяводскай управы маюць узрасці на 15%, не ўлічваючы коштаў перасялення ўстановы ў новую сядзібу па вул. Вышынскага.

Асабліва ашчадны ў каментары быў прадстаўнік Самаабароны, член падляш-

скай управы Караль Тыленда. Яго выступленне працягвался каля 20 секунд:

 Гэта не бюджэт мараў і развіцця, але адзіны, які ратуе ад банкруцтва.

Прабаваў абараняць праект кааліцыянт з ПСЛ Адам Дабронскі:

— Нават палітычная запальчывасць дазваляе сцвердзіць, што ўзрастае даходнасць, хоць не можам марыць аб змяншэнні дэфіцыту і даўгоў.

На бюджэтную дэбату прыбылі падляшскія паслы. Раней прадстаўнікі Сейма з СЛД сустрэліся з ваяводам Маркам Стшалінскім, дзе абмяркоўвалі магчымасці лабіравання рэгіёна ў парламенце. У час сеймікавай сесіі пасол Мечыслаў Чарняўскі, старшыня сеймавай камісіі публічных фінансаў, сцвердзіў:

 Мала ў нас сродкаў, бо і невялікае нашае лобі ў Сейме.

На гэта маршалак папярэдняй кадэнцыі Славамір Згжыва (у той час АВС, цяпер віцэ-старшыня сейміка) адказаў:

— Маю надзею, што цяперашняе лобі будзе мацнейшае ад таго, якое будавалі мы папярэднія чатыры гады. Трэба памятаць, што бюджэт ваяводства залежыць ад бюджэту дзяржавы.

Пэўна, у час наступнай сесіі, у другім чытанні, адбудуцца яшчэ нейкія змены ў бюджэтнай пастанове. Рэвалюцыйных сутрасенняў, аднак, верагодна, не будзе, бо, як сказаў пасол Чарняўскі, у бюджэце два і два гэта не пяць. Так, вось, на сёння даходы запланаваны на 119 752 678 зл. Выдаткі — 125 117 678 зл. Дэфіцыт мае быць пагашаны з пазыкі ці крэдыту, прычым незалежна ад таго 3 670 000 зл. будзе прызначаных на сплату крэдытаў з папярэдніх гадоў, а якія неабходна сплаціць сёлета. Варта тут дадаць, што няма магчымасці продажу маёмасці, напрыклад, будынкаў, як гэта можа зрабіць гмінны самаўрад, а тым самым падмацаваць ваяводскую касу.

Мацей Халадоўскі

На вернісажы. Злева: Марыя Варатынская, Лена Глагоўская, Рышард Сацюк і Анджэй Лехоўскі (дырэктар Падляшскага музея).

Пётра Сергіевіч у Беластоку

[1 ☞ працяг]

Гісторыкі мастацтва як анекдот паўтараюць сёння размову паміж Драздовічам і Сергіевічам:

— Нас яшчэ пашукаюць! — сказаў адзін з класікаў.

Мне самой пашанцавала пабачыць карціну Сергієвіча ў хатцы калгаснікаў у Стаўрове. Партрэт "Бабулі і ўнучкі" вісеў як звычайная фатаграфія на сцяне. Як сказаў гаспадар, карціна яшчэ не занесена ў каталог, толькі раз паказвалі яе ў Богінскім доме культуры.

Найбольшая частка карцін знаходзіцца зараз у Літоўскім музеі мастацтва. Адзінаццаць прац Пётры Сергіевіча захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі ў Мінску, у Гістарычна-краязнаўчым музеі ў Браславе, некалькі прац знаходзіцца ў культурных установах, між іншым, у Музеі Янкі Купалы ці Гісторыка-археалагічным музеі ў Гродне. Апошнія — у прыватных калекцыях Літвы, Беларусі, Польшчы.

Беластоцкая выстаўка карысталася вялікім зацікаўленнем, асабліва сярод студэнтаў.

З'явіліся мастакі сусветнай вядомасці — Лявон Тарасэвіч і Мікола Давідзюк.

У другой палове сакавіка выстаўка пераедзе ў Гданьск.

Пётра Сергіевіч нарадзіўся ў 1900 годзе ў Стаўрове на Браслаўшчыне ў сялянскай сям'і. У 1919 г. паступіў у Акадэмію прыгожых мастацтваў Віленскага універсітэта імя Стэфана Баторыя. Самы вялікі ўплыў на яго мелі Фердынанд Рушчыц і Бенедыкт Кубіцкі. Затым, у 1924-1925 гадах Сергіевіч вучыўся ў Кракаве ў прафесара Юзэфа Панкевіча (у Кракаве стаў свядомым беларусам)

У 1928 годзе вяртаецца ў Вільню. Ходзіць на заняткі прафесара Людаміра Слендзінскага, прымае ўдзел у белару-

скім руху. Самастойна стварае кампазіцыі, партрэты, пейзажы, праяўлецца як каларыст.

У 1932 годзе прымае ўдзел у калектыўнай выстаўцы Віленскага незалежнага таварыства мастакоў-пластыкаў, якая праходзіць у Вільні і Варшаве. Тры гады пазней паказвае свае творы на індывідуальнай выстаўцы ў Вільні (26.12.1935 — 8.01.1936).

У 1938 г. падарожнічае па Італіі.

У час вайны жыве, на змену, у Вільні і ў Стаўрове (Шляхотчыне). У 1943 г. адбываецца другая індывідуальная выстаўка ў Вільні (26.04. — 9.05.1943). З 1944 па 1945 год працуе захавальнікам фондаў у Беларускім музеі ў Вільні.

Пасля вайны працуе старшым выкладчыкам на Кафедры рысунку і мастацтва ў Віленскім інстытуце прыгожага мастацтва. У 1960 годзе атрымаў званне заслужанага мастака Літоўскай ССР. З нагоды юбілею ў Вільні наладжана яму выстаўку. Два гады пазней — індывідуальная выстаўка ў Мінску, у Палацы мастацтваў. Тагачасная творчасць Сергіевіча выразна хіліцца ў бок соцрэалізму.

У 1968 г. прымаў удзел у выстаўцы ў варшаўскай "Захэнце".

Дзве юбілейныя выстаўкі праходілі яшчэ ў Вільні ў 1970 і 1980 гадах, у 1978 г. Сергіевіч быў паказаны ў Мінску.

Памёр 1 лістапада 1984 года ў Вільні. Яго магіла знаходзіцца на вайсковых могілках у Вільні**.

Ганна Кандрацюк

* Арганізатары: Беларускае таварыства "Хатка" ў Гданьску, Кафедра беларускай культуры ў Беластоку, Музей разьбы Альфонса Карнага ў Беластоку, Гістарычны музей горада Гданьска, Беларускае гістарычнае таварыства.

** Паводле буклета, які выйшаў з нагоды выстаўкі.

Бюджэт, запаведнік і чыгунка

На V сесіі Рады Гайнаўскага павета, якая адбылася 26 лютага, прыняты быў бюджэт павета. Радныя станоўча ацанілі прапанову павелічэння Біясфернага запаведніка на ўсю Белавежскую пушчу. Заслухалі таксама інфармацыю аб планах ліквідацыі пасажырскіх чыгуначных перавозаў.

Управа павета запрапанавала бюджэт з дэфіцытам размерам 2 364 тыс. зл. Плануе яна ўзяць крэдыт велічынёй 2 054 тыс. зл. і большасць яго выдаткаваць на патрэбы Комплексу аховы здароўя ў Гайнаўцы. Самыя вялікія сродкі (з субвенцыі) прызначаны на асвету і выхаванне (8,8 млн. зл.), сацыяльную апеку (3,8 млн. зл.), транспарт публічныя павятовыя дарогі (3 млн. зл.) і адміністрацыю (2,8 млн. зл.), а самыя малыя на турызм (10 тыс. зл.). У параўнанні з праектам бюджэту, прадстаўленым восенню мінулага года, новы варыянт прадбачваў меншыя выдаткі на школьніцтва. Старшыня Беларускага самаўрадавага форуму і радны БНВК Міхась Андрасюк крытычна ацаніў абмежаванне субвенцыі Гайнаўскаму белліцэю (на 123 тыс. зл.) і Комплексу лясных школ у Белавежы (на 111 тыс. зл.).

— Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, як школа нацыянальнай меншасці, павінна атрымаць пабольшаную на 20% субвенцыю, — гаварыў Міхась Андрасюк. Звярнуў ён увагу, што асабовы састаў Управы Гайнаўскага павета амаль у 50% сыходзіцца з Гайнаўскай павятовай управай БГКТ, для якой важны павінны быць справы беларускай меншасці. Стараста Уладзімір Пятрочук не патлумачыў як выдаткоўваецца 20-працэнтны дадатак для меншасных школ, толькі паінфармаваў, што абмежаванне выдаткаў для Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы не будзе вялікае. Сродкі ад

памяншэння бюджэтаў школ будуць пераведзены ў рэзерв і пасля могуць трапіць у школы. У час галасавання 13 радных падтрымалі праект бюджэту, а 4 стрымаліся ад галасавання (у гэтым ліку 2 радных БНВК).

З ліку датацый на культурную дзейнасць 30 тыс. зл. атрымае Таварыства "Любіцеляў царкоўнай музыкі" — арганізатар Дзён царкоўнай музыкі (прасілі 50 тыс. зл.). Беларускі музей у Гайнаўцы атрымае 5 тыс. зл. (выступалі за 40 тыс. зл.). Галоўнаму праўленню БГКТ у Беластоку перададзеных будзе 8 тыс. зл., а Фонду камернай і арганнай музыкі ў Гайнаўцы і Саюзу любіцеляў народнай культуры ў Чаромсе — па 5 тыс. зл. На падтрымку спартыўных арганізацый выдзелена 9 600 злотых.

Намеснік старасты Ежы Сірак паінфармаваў радных аб рашэнні Дырэкцыі дзяржаўнай чыгункі аб скарачэнні пасажырскіх перавозаў на Гайнаўшчыне. На трасе Беласток — Чаромха ад 10 сакавіка мелі ездзіць толькі дзве пары цягнікоў. З Чаромхі ў Бельск-Падляшскі дадаткова мелі вазіць пасажыроў на аўтобусным транспарце. Прадугледжвалася абмежаванне да двух пар цягнікоў з Чаромхі ў Седльцы і ліквідацыя поезда з Гайнаўкі ў Варшаву. Налалей з Гайнаўкі ў Цісоўку будзе ездзіць рэйкавы аўтобус, якім у большасці даязджаюць чыгуначнікі і іх сем'і. У пачатку сакавіка чыгуначныя ўлады адтэрмінавалі выкананне пастановы аб ліквідацыі нерэнтабельнага чыгуначнага транспарту да Аляксей МАРОЗ

Гмінная сесія ў Чаромсе

27 лютага 2003 г. адбылася бюджэтная сесія Рады гміны ў Чаромсе. Справаздача войта і прэзентацыя праекта бюджэту не дала штуршка дэпутатам да шырокай дыскусіі, якая абмежавалася да дарожных інвестыцый. Анатоль Жук прапанаваў адступіць ад мадэрнізацыі вуліц на новым пасёлку, паколькі неабходны грошы на мадэрнізацыю дарог у старых кварталах. Солтыс з Вулькі-Тэрахоўскай Галена Назарук прапанавала ліквідаваць небяспечныя павароты на дарозе з Вулькі ў Апаку і згадзіць для мясцовага асяродка аховы здароўя гінеколага жанчыну, паколькі да цяперашняга мужчыны пацыенткі саромяцца заходзіць.

Войт Міхал Врублеўскі патлумачыў, што планы мадэрнізацыі вуліц на новым пасёлку апрацаваны з думкай пакарыстацца сродкамі фонду SAPARD. Наконт гінеколагажанчыны, справа будзе перададзена ў Гайнаўскі 3O3.

У час галасавання праект бюджэту гміны на гэты год быў прыняты Радай.

Рада гміны адклікала Валянціну Шыманюк з пасады скарбніка ў сувязі з дасягненнем пенсіённага ўзросту. На гэту пасаду была прызначана Міраслава Кандрацкая-Найбук, рэкамендаваная войтам.

Уладзімір СІДАРУК

Пра дзеячаў і герояў

Часта беларускія гісторыкі і публіцысты шукаюць адказу на пытанне чаму ў гісторыі нашага народа было столькі прайграных войнаў, патрачаных шанцаў, чаму кожная ваенная завіруха ў Еўропе забірала вялікі адсотак насельніцтва, якое з нікім не хацела змагацца, а толькі спакойна жыць. У сучасны момант як падарунак з неба з'явілася беларуская дзяржаўнасць, але шмат грамадзян краіны не ведае ці яна яшчэ існуе, ці можа астаўся толькі яе муляж. У нас на Беласточчыне адна групка дзеячаў зможа наладзіць дзень спеваў на мясцовых гаворках, ці нават на мове падобнай на літаратурную, другая — выдаваць часопісы, трэцяя займацца літаратурнай творчасцю, але без дзяржаўнай фінансавай падтрымкі ўсё гэта памерла б не выдаўшы нават стогну.

Прыглядаючыся грамадскім і палітычным працэсам у беларускім асяроддзі цяжка на працягу апошніх ста гадоў заўважыць змены менталітэту народа. Традыцыйна нашыя эліты і люд гатовыя служыць кожнаму, без веры ў магчымасць пабудовы сваёй палітычнай і культурнай прасторы. "Нашыя людзі" гатовыя выканаць кожную паслугу, нават нікчэмную, калі толькі дапаможа яна асабістай кар'еры ці прынамсі прынясе нейкае матэрыяльнае забеспячэнне. Для пераважнай большасці існаванне школ з роднай мовай навучання, газет, радыёвяшчання, такой ці іншай арганізацыі — зусім абыякавае. Таму ў сапраўднасці няма ў нас нічога — ні школ, ні навуковых устаноў, ні рэальных арганізацый, ні газет, фарміруючых грамадскую думку, ні літаратуры, якая ўплывала б на грамадства, ні сваіх дэпутатаў. Існуе поўная фікцыя, міф нацыянальнага жыцця. Яго ў сапраўднасці не патрабуюць ні "нашыя" эліты, ні грамадства, а тым больш мясцовыя палякі. Усіх задавальняе муляж.

За ўсходняй мяжой на такіх жа прынцыпах жыве народ, які называе сябе беларусамі. Але калі з'явілася прапанова прэзідэнта суседняй дзяржавы, каб у месца краіны, якая завецца Беларуссю, стварыць 6 губерняў, некаторыя "беларусы" пачалі разважаць: "А может станет лучше жить". І калі б ажыццявілася тая ідэя, ніхто не пабачыў бы роспачы на тварах тамашняга люду. Хутчэй пачуў бы: "Нам усюды добра, каб толькі не было вайны". Адны вучоныя далей пісалі б пра "нашую" краіну Вялікае княства Літоўскае, другія — пра сваю "родину" Савецкі Саюз, а трэція — пра тысячагадовую традыцыю сяброўства славянскіх народаў.

Чытаючы раней навуковыя і публіцыстычныя апрацоўкі пра змагароў за незалежную Беларусь — Германа Шыманюка "Скамароха", Вячаслава Разумовіча — атамана "Хмару", і дзесяткі іншых, магло склаціся ўражанне, што ў нашай нядаўняй гісторыі было пакаленне гатовае ахвярна працаваць для ідэі, краіны, народа. Але, бліжэй прыглянуўшыся героям, можна прыйсці да вываду, што мы не мусім саромецца за нашае сучаснае няўдачніцтва.

"Скамарох" на пачатку дваццатых гадоў кіраваў партызанскім атрадам на Беласточчыне і ад імя эміграцыйнага беларускага ўрада ў Коўне змагаўся з паляка-

мі. Нядаўна аднак аказалася, што прадстаўляў ён тут не беларускія, але савецкія інтарэсы. Быў чалавекам савецкай разведкі. Нічога, дарэчы, асаблівага ў беларускім руху. Меў права, як тысячы іншых дзеячаў, верыць у сэнс бальшавіцкай палітыкі. Можа бачыў магчымасць аб'яднання беларускіх зямель у Савецкай Беларусі, — думалася мне. Але аказваецца, што гатовы быў таксама супрацоўнічаць з палякамі. Гэта абазначае з усімі, хто запрапанаваў бы адпаведныя ўмовы супрацоўніцтва. У снежні 1922 г. "Скамарох" звярнуўся да каменданта гродзенскай паліцыі Радзяёўскага з прапановай "перайсці на польскі бок". Яго партызанская сетка была распрацавана паліцыяй і таму палякі адкінулі яго прапанову супрацоўнічаць. Атрад "Скамароха" ліквідавалі, а камандзір вымушаны быў уцякаць на ўсход, дзе яго расстралялі як польскага шпіёна.

Яшчэ больш гратэскава паводзіў сябе Вячаслаў Разумовіч, званы атаманам "Хмарай". Меў быць адным з камендантаў антыпольскага паўстання, тым часам некалькі разоў прапанаваў палякам здацца са сваім войскам пакуль яшчэ пачаў якое-небудзь змаганне. Польская контрразведка і паліцыя дамагаліся ў яго дапамогі ў ліквідацыі канспірацыйных беларускіх структур. Невядома які быў канчатковы вынік гэтых размоў, але судовыя працэсы беларускіх канспіратараў у Беластоку і Гродне сведчаць, што атаман "Хмара" змагаўся на іншым баку, чым прыпісвае яму беларуская літаратура. Супрацоўніцтва з польскай контрразведкай ніколі, дарэчы, не парываў. У 1926 г. Разумовіч запрапанаваў польскаму паслу ў Берліне даць доказы супрацоўніцтва Браніслава Тарашкевіча з саветамі і выявіць крыніцы фінансавання Беларускага кааператыўнага банка ў Вільні, а затым і грамадоўскага руху. Маючы за сабой легенду змагара за незалежную Беларусь, меў кантакт з беларускай эміграцыяй, кіраўнікамі Беларускай Народнай Рэспублікі. Меў магчымасць кантраляваць кантакты беларускіх дзеячаў у Польшчы з эмігрантамі. Пра ўсё інфармаваў польскую разведку. Плацілі яму няшмат, таму прабаваў прадаваць гэтыя самыя інфармацыі польскім дыпламатам. Выступаючы ад імя неіснуючай беларускай эміграцыйнай арганізацыі прапанаваў за яе фінансаванне даць доказы, якія маглі б дапамагчы ў ліквідацыі беларускіх апазіцыйных структур у Польшчы.

Не было ніякага атамана Хмары, быў "наш хлопец", які гатовы быў служыць

Чытаючы карэспандэнцыю паміж Міністэрствам замежных спраў Польшчы і пасольствам у Парыжы ад 1922 г. на тэму фінансавання агента Ладнова, які адначасова быў міністрам замежных спраў Беларускай Народнай Рэспублікі, можна зарыентавацца як танна беларускія эліты прадавалі свае паслугі і як лёгка пры іх дапамозе можна было разбураць усе папітычныя ініпыятывы Маючі манаў і міністраў ні на пачатку, ні ў канцы XX стагоддзя немагчыма было збудаваць ні дзяржавы, ні народа.

Яўген Мірановіч

Вайне - не!

Калі слухаю цяпер навіны па радыё і тэлебачанні, дык ахопліваюць мяне трывожныя думкі, што Амерыка хоча напасці на Ірак. Амерыканскі прэзідэнт Джордж Буш увесь час сцвярджае, што Ірак мае зброю масавага знішчэння, далей дазбройваецца і супрацоўнічае з тэрытыстамі цэлага свету. Таму намераны знішчыць Садама Гусейна і яго ўрад. А ці Амерыка мала мае ядзернай і хімічнай зброі — аб гэтым ведае цэлы свет. Аме-

рыканскі прэзідэнт хоча заатакаваць Ірак, але сам баіцца распачаць вайну, таму звяртаецца да сваіх саюзнікаў у Еўропе падтрымаць яго ў збройным канфлікце.

Падчас ІІ сусветнай вайны амерыканцы скінулі атамныя бомбы на японскія гарады Хірасіму і Нагасакі. Колькі ж там загінула нявінных ахвяр, колькі па сённяшні дзень пакутуе інвалідаў ды яшчэ нараджаюцца калекія дзеці. На маю думку, трэба, каб усе людзі на свеце, якім дарагі мір на зямлі, супрацівіліся нападзенню Амерыкі на Ірак.

Мікалай Лук'янюк

Адстрэліць "Arsenał" i "Pogranicze"

Вырастае нам новы "герой" фельетонаў і кампанейскіх анекдотаў, хоць яго публічныя выказванні не кожнага рассмешаць. Ён — партыйны калега падляшскага славутага ўжо пасла Лігі польскіх сем'яў (LPR) Анджэя Фэдаровіча — Здзіслаў Дзедзіц. Радны падляшскага сейміка, вядучы прамоўца таго клуба. Амаль на кожнай сесіі абараняе ён польскія землі ды польскасць, палякаў і ўсе іншыя прапольскія каштоўнасці, прытым сарамацячы праеўрасаюзныя цягі, асабліва сімпатыі тых несапраўдных палякаў. Каторых? Ну, ведаеце ж, "onych". У апошні час радны Дзедзіц асцерагаў перад стварэннем новага Рэйха на тэрыторыі Польшчы, пасля ўваходу нашай краіны ў ЕС. Гэта, аднак, нічога, бо і ніякія канкрэты за перасцярогай не пайшлі. Больш небяспечна зрабілася, калі пан радны ў рамках пошукаў фінансавых ашчаднасцей у сёлетнім бюджэце патрабаваў адабраць датацыю Асяродку "Пагранічча" — Мастацтваў, Культур, Народаў у Сейнах. На дзейнасць гэтай ваяводскай установы, якая займаецца ўсім гэтым, што мае напісанае ў назве, планавана сёлета 400 тыс. злотых. У чым справа? Радны Дзедзіц не скрываў, што здзіўляе яго функцыянаванне пад ваяводскімі крыламі ўстановы, яка выдала "Суседзяў" Тамаша Гроса, кнігу аб забойстве жыдоў у Ядвабным. Выклікала яна паўсюднае абурэнне, вядома, у колах набліжаных да LPR.

Вачыма паляка

Новыя "героі" з кругоў LPR вырастаюць таксама ў беластоцкай Гарадской радзе. Вось, радныя Лігі Бэата Антыпюк і Катажына Дэц адчулі сябе нездаволенымі ўсімі мерапрыемствамі галерэі "Арсенал" і патрабавалі адняць ёй 200 тыс. зл. датацыі на прызнаную ў Польшчы, адну з найлепшых выставачных устаноў.

Разумею, што як і падляшскі, так і беластоцкі бюджэт у цяжкай сітуацыі. Наогул, грошай не хапае. У такі момант партыйныя ідэалагічныя прыкметы не могуць прымяняцца, аднак, становяцца яны ў дыскусіях у сейміку і Гарадской радзе аргументам, прытым ударам ніжэй пояса. І не справа тут у мерытарычнай, у значэнні фінансавай, калькуляцыі, а ў абароне маральнасці, польскасці, веры ў разуменні нейкай там грамадскай групы, ці хутчэй "ружанцовых кулак". У ваяводскім сейміку радныя LPR, але і іншых права-нацыяналістычна-хрысціянскіх клубаў абараняюць, для

прыкладу, дванацацць падчыненых таму самаўраду педагагічных бібліятэк. Не заўважаючы пры гэтым, што дзесяткі тысяч ідзе на ўсе выдаткі, але не на закупку кніг (гэта толькі 2%). І наколькі ў лева-народным сейміку выказванні і патрабаванні радных LPR па прычыне іх малалікасці слаба прабіваюцца, то ўжо ў правай беластоцкай Гарадской радзе перакладваюцца на адпаведныя законы. От, хоць бы ў справе "Арсенала" падтрымка пастулатаў паняў з Лігі знайшла сваё адлюстраванне ў падобным становішчы камісій культуры і фінансаў. Вядома, "Арсенал", а калі б дайшло да падобнай сітуацыі, і "Пагранічча", дадуць сабе рады. Гэта вельмі высока ўспрыманыя ўстановы, якія выконваюць настолькі культурнатворчую ролю, што заўсёды знойдзецца хтосьці, хто працягне ім руку з дапамогай. Прынамсі хочацца мне ў гэта верыць. Аднак, незалежна ад таго, дэструкцыя, якую фарсіруюць ваяводскія і гарадскія самаўрадаўцы ў гэтай справе, трывожыць. Ставіць яна Беласток і Падляшша ў ролі засценкавай задрыпанай правінцыі. Я рашуча стаю ў абароне і "Арсенала" і "Пагранічча". А так, дарэчы, можа, панечкі з LPR у Гарадской радзе пашукалі б ашчаднасцей у выдатках на ўтрыманне каталіцкіх спартыўных клубаў, а пан радны Дзедзіц не выступаў бы з патрабаваннем немалых грошай з ваяводскай касы на сваю выбарчую сустрэчу з выбаршчыкамі ў Сувалках.

Пры такім мышленні кіруючай горадам правай кааліцыі і ідэях правай ваяводскай апазіцыі можна спадзявацца, што і для нашых беларусаў нічога добрага не вынікне, а прынамсі не без перашкод трапяць куды трэба іх просьбы сфінансаваць прапановы накіраваныя ад гэтага асяроддзя. У найлепшым выпадку "опі" могуць засланіцца ашчаднасцямі ў бюджэтнай рубрыцы: "kultura i ochrona dziedzictwa narodowego", i то пры адначасным перамолванні лозунгаў, якая яна каштоўная, тая шматкультурнасць (у шырокім разуменні).

На канец, рассвятляючы гэтыя фінансава-ідэалагічныя "Вочы", давайце пазнаёмімся з фрагментам адной з апошніх тэлевізійных метэаралагічных прагноз: "Cieszmy się z ładnej pogody nadciągającej z centrum nad Białorusią". Паны і Пані з LPR: не дашуквайцеся тут ніякага "падтэксту", калі толькі гэта прачытаеце.

Мацей Халадоўскі

Вайна — аграмадны бізнес

Статыстыка паказвае, што 51% палякаў найбольш паважае амерыканцаў, на другім месцы ў іх французы, затым італьянцы. Народы славянскія застаюцца ззаду. Пайшлі палякі з духам часу. Раней парыў афіцыйных пачуццяў кіраваўся на ўсход, а зараз змяніўся ў адваротным напрамку. Няцяжка дашукацца прычыны такой рашучай перамены. Найбольш гаворыцца, што дякуючы Амерыцы атрымалі мы незалежнасць і свабоду, вызваліліся з-пад савецкай дамінацыі. Не стану ў гэтым месцы даказваць, хто нас з гітлераўскіх кіпцюроў вырваў.

Калі ў сродках масавай інфармацыі забурліла, што амерыканцы неакуратна ставяцца да палякаў пры выдаванні візаў ды неадпаведна абыходзяцца пасля перасячэння дзяржаўнай мяжы, прыяцелі з-за акіяна заявілі, што такую палітыку прымяняюць да ўсіх чужаземцаў дзеля абароны ад тэрарыстаў. Польскі ўрад, разумеецца, праглынуў "горкую праўду", з сумам у сэрцы. Не пакрыўдзіліся палякі. Наадварот, станоўча паставіліся на баку Амерыкі ў іхняй палітыцы супраць Ірака, хаця народ у 51% выказаўся супраць вайне. Для амерыканцаў вайна з Іракам, гэта аграмадны бізнес. Міністр замежных спраў Нямеччыны Ёшка Фішэр заявіў, што Буша цікавіць іракская нафта. Знішчэнне Ірака не знішчыць тэрарыстаў, толькі выкліча яшчэ большую нянавісць да агрэсара з боку ісламскіх дзяржаў. Можна спадзявацца найгоршага сцэнарыя.

Уладзімір Сідарук

Самае важнае — папулярызацыя беларускай мовы

У IV Конкурсе беларускай гавэнды, які традыцыйна ладзіцца ў Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, прынялі ўдзел 35 вучняў падставовых школ і гімназій Гайнаўскага павета. Побач вучняў з Гайнаўкі, Нарвы, Нараўкі, Чыжоў, Кленік, Дубіч-Царкоў- з прапановай да вучняў іншых сярэдніх ных і Дубін упершыню выступілі школьнікі з Семяноўкі і Арэшкава.

Мерапрыемства адкрыў настаўнік беларускай мовы Ян Карчэўскі — ініцыятар і арганізатар конкурсу. Памагалі яму дырэктар белліцэя Яўген Сачко, яго намеснік Аляксандр Лаўрыновіч і старшыня Клуба беларускіх спраў "Граблі" Яўген Янчук. На конкурс прыбыў кіраўнік Аддзялення грамадскіх спраў Гайнаўскага староства Уладзімір Петручук, які ўручыў узнагароды найлепшым выканаўцам.

Вучні расказвалі на аснове літаратурных твораў, казак, легендаў, карысталіся сваімі тэкстамі. Гімназісты перавагу аддавалі аўтарскім расказам. Вялікае ўражанне на слухачах зрабіла Барбара Трафімюк з Гімназіі ў Дубічах-Царкоўных, якая на гаворцы расказала пра адно здарэнне ў вёсцы Грабавец. Умела і займальна расказвала таксама гімназістка Анета Трафімюк з Чыжоў. У гэтым годзе большасць вучняў карысталася дыялектамі і таму было менш моўных памылак.

Расказчыкі захапілі мяне цікавай інтэрпрэтацыяй і трапнай падборкай рэпертуару. Цешыць, што так многа вучняў рыхтуецца да конкурсу, — заявіла старшыня камісіі Ірэна Ігнатовіч. — 3 самых цікавых тэкстаў можна будзе скласці зборнік.

– Не ўсе пачутыя расказы можна назваць гавэндай. Я вельмі задаволены моўным варштатам вучняў падставовых

школ. У многіх выпадках яны лепш валодалі літаратурнай мовай, чым гімназісты, — сказаў член камісіі Міхась Андрасюк. — Самае важнае — папулярызацыя беларускай мовы сярод школьнікаў.

— У наступным годзе хочам выйсці школ Гайнаўскага павета, у якіх не вывучаецца беларуская мова, — заявіў Ян Карчэўскі. — Яны ж ведаюць гаворку.

Перад удзельнікамі конкурсу выступілі белліцэісты з Бельска, якія спявалі аўтарскія песні пад акампанемент гітар. Камісія (Міхал Андрасюк, Ірэна Ігнатовіч і Васіль Сакоўскі) у групе вучняў падставовых школ першае месца прысвоіла Марце Матысюк з Семяноўкі. Другія месцы занялі Анна Грыгарук з ПШ н-р 6 у Гайнаўцы і Іаанна Герасімюк з ПШ н-р 3 у Гайнаўцы. Трэція месцы прыдзялілі Каралю Грыгаруку з ПШ у Кленіках, Эміліі Місяюк з ПШ у Чыжах і Магдаліне Каліноўскай з ПШ у Нараўцы. З ліку гімназістаў першыя месцы занялі Барбара Трафімюк з Дубіч-Царкоўных і Ева Мароз з Гайнаўскай белгімназіі. Другія месцы атрымалі Анета Трафімюк з Чыжоў, Барбара Каліноўская з Гайнаўскай гімназіі н-р 2 і Моніка Банькоўская з Нарвы. Трэція месцы прыдзялілі Агаце Капейчык з Нарвы, Паўліне Яканюк з Чыжоў і Паўліне Ігнацюк з Гайнаўскай белгімназіі. Усе ўдзельнікі конкурсу атрымалі дыпломы, а пераможцы — вартасныя кніжныя ўзнагароды. Усе настаўнікі, якія рыхтавалі вучняў, атрымалі віншавальныя лісты. Спонсарамі мерапрыемства былі Гайнаўскае староства, Рада горада Гайнаўкі, Беларускі саюз у РП і Бацькоўскі камітэт белліцэя.

Аляксей МАРОЗ

Пераможцы (злева) Барбара Трафімюк, Ева Мароз і Марта Матысюк

Колькі чытачоў беларускіх кніжак?

У Падляшскім ваяводстве беларускія кніжкі знаходзяцца ў звыш дваццаці самаўрадавых публічных бібліятэках. Гэта, між іншым, гарадскія бібліятэкі ў Бельску-Падляшскім і Гайнаўцы, мейска-гмінныя ў Кляшчэлях і Заблудаве, адзінаццаць гмінных і бібліятэчныя філіялы ў г.зв. "усходняй паласе Беласточчыны". Найбольш беларускіх кніжак маюць гарадскія і гмінныя бібліятэкі ў Бельску-Падляшскім (2 127), у Чыжах (805), у Дубічах-Царкоўных (707), у Нараўцы (604), у Нарве (583) ды ў Чаромсе і Орлі (па 316).

Не чытаюць беларускай літаратуры — нягледзячы на тое, што яна ёсць у шматлікіх бібліятэках — між іншым у Шудзялаве, Крынках, Гарадку, Белавежы, Мілейчычах, Нараўцы, Нурцы-Станцыі і Орлі.

Аднаго чытача беларускіх выданняў мае бібліятэка ў Заблудаве, два ў Чаромсе, пяць у Чыжах, сем у Кляшчэлях, дзевяць у Дубічах-Царкоўных, дзесяць у Нарве ды па трынаццаць — у Бельску-Падляшскім і ў Гайнаўцы. Колькасць чытачоў, якія ведаюць беларускую мову, на жаль, з кожным годам змяншаецца... На гэта мае ўплыў ліквідацыя некаторых бібліятэк, але і той факт, што самаўрадавыя бібліятэкі не купляюць новых беларускіх кніжак. Амаль што зусім няма беларускіх кніжак для дзяцей!

Рэдка дзе на бібліятэчнай паліцы знойдзем "Ніву". Затое прыемна ўбачыць яе ў Бельску-Падляшскім, Чыжах, Дубічах-Царкоўных, Гайнаўцы, Нарве і ў Орлі.

Шматлікія прычыны склаліся на тое, што зацікаўленне роднай беларускай мовай падае. Пра гэта трэба пісаць дзеля таго, каб усё ж было больш зацікаўленых беларускай кніжкай і прэсай.

Янка ЦЕЛУШЭЦКІ

Анна Ярмолік (у цэнтры) з запалам складвае генеалагічныя альбомы і адшуквае радню — Ярмолікаў, Кастанчукоў-Кастэнцікаў, Антановічаў, Пятэльскіх...

Гэты кавалак неба — мой...

Прытуленыя дрэвы Анны Ярмолік

Анна Ярмолік беластачанка, хоць аднолькава звязана з Расіяй і Каўказам. Яе маці паходзіць з Сальскіх стэпаў, і якраз на Каўказе пазнаёмілася з будучым бацькам Анны, які сам родам з Меляшкоў на Беласточчыне. Стары род Ярмолікаў ад стагоддзяў звязаны з Падляшшам. Анна Ярмолік, выкладчыца матэматыкі ва універсітэце ў Беластоку, вядомая таксама як паэтэса і мастачка. У сакавіку ў клубе беластоцкай політэхнікі можам пабачыць выставу яе прац п.з. "Маўчанне".

Залюбленасць Анны ў шырокія прасторы ўпісана ў яе цягу да далёкіх падарожжаў і ў жыццё, у яе тугу за свабодай. У сваёй мастацкай творчасці здзяйсняе сябе ў новых тэхніках, створаных сабою, якія называе "фалеямі" і "фоліешоўкамі", дзякуючы якім адклікаецца з дапамогай фарбы і формы да ўяўлення гледача. Можна было б мастацтва Анны Ярмолік прылічыць да напрамку званага канцэптуалізмам, аднак да канца яе мастацтва не даецца замкнуцца ў рамах і акрэсліць.

Па прафесіі Анна матэматык, хоць ад маленства адчувае сябе мастачкай. Свае матэматычныя веды перакладвае на мову мастацтва. Час ад часу гэта крык, маўчанне, аднак, з дапамогай уласных тэхнік і сродкаў выражэння прабуе перадаць сваю ўласную філасофію разумення рэчаіснасці.

Мастацкі дэбют Анны Ярмолік здзейсніўся на першым курсе універсітэта ў 1989 г. у галерэі "Метафара". Выстаўка мела назоў "Чалавек настолькі варты, колькі можа даць іншаму чалавеку". Анна выказалася на гэту тэму ўласнай тэхнікай, якую назвала "смалаграфікай". Наступная прэзентацыя ў клубе "Праменада" ў 1989 г. гэта "Пазнай самога сябе" графікі выяўляючыя псіхічныя станы чалавека.

Аўтарка ўдзельнічала ў літаратурнамастацкіх пленэрах, вынікам якіх былі выставы. Прэзентавала там алейныя карціны і фатаграфіі з падарожжаў па Польшчы і Індыі. У 1992 г. прэзентавала слайды ў клубе "Сток" з экзатычных вандровак — з месца медытацый у Бамбеі, Дэлі, з горада любові Кхаджураха, святынь у Элоры і Аджанце і захады соцна ў даліне Ганга. У сваёй творчасці карыстаецца ўласнымі тэхнікамі — смалаграфікай, дуафратажам, фалеем, фоліешоўкам, для атрымання цікавых вынікаў і прасторы ўжывае таксама і камп'ютэрную тэхніку.

У Інстытуце матэматыкі ў 1999 г. прадставіла новы цыкл прац "Матэматычныя гафты" — былі гэта вельмі скрупулёзна вышытыя канструкцыі, якія паказвалі розныя матэматычныя крывыя лініі, якія ўкладваліся ў вельмі цікавы мастацкі эфект. Выставу "Маўчанне І" прэзентавала ў лістападзе 2002 г. у Гарнізонным клубе, у снежні 2002 і студзені 2003 г. выстава "Маўчанне II" пабывала ў Доме настаўніка.

Анна з запалам вядзе генеалагічныя альбомы сваёй сям'і, фільматэку, віртуальныя каталогі, калекцыяніруе старыя фатаграфіі, бабуліны сумачкі, старыя лялькі.

Анна Ярмолік займаецца таксама паэзіяй (першы верш напісала ў матуральным класе), піша сцэнарыі. Сваю першую п'есу напісала ў ліцэі, паставілі яе ў школе. У час студыяў супрацоўнічала з рэжысёрам Беатай Якубоўскай пры пастаноўцы фільма "Скрыгат", дзе зайграла галоўную ролю. Апошнія тры гады гэта праца над паэзіяй. Узніклі цыклы лірычных вершаў "Трымайся цёпла", "Цішэй", "Маем сябе для радасці", "Ужо даўно адмерваю час іншым гадзіннікам". Новая нізка вершаў "Прытуленыя дрэвы" прэзентавалася аўтаркай на выставе, якую разам з ёю падрыхтавала Ірэна Макоўская, актыўная дзяячка культурнага руху, харыстка, ініцыятыўны кіраўнік клуба "Гвінт".

Гэты кавалак неба — мой а вы стойце сабе на ўскрайку луга і курыце свае цыгарэты гэты кавалак неба — мой і гэты шматок плюску возера гэта маё шчасце і гэтая музыка маіх птушак птушак з майго неба — мая ну не думайце што яно — мая ўласнасць аддаю вам маё неба аддаю вам і сябе ўсю якое ў мяне на штодзень вельмі шмат бярыце і гэты лес і возера і ноч і гэты

мне хопіць плед у чырвона-зялёную клетку з чырвонай каймой

Міра Лукша

Зоронка ронка дзяцей

Конкурс беларускай гавэнды

21 лютага г.г. я ўдзельнічала ў конкурсе расказчыкаў, які адбыўся ў Гайнаўцы чацвёрты раз. У гэтым конкурсе я спаборнічала другі раз, але ўжо сёння заяўляю, што і ў наступным годзе пастараюся выступіць, бо гэта вельмі прыемнае мерапрыемства. Я ўдзельнічаю ў многіх конкурсах (дэкламатарскім, тэатральным), але ўсё ж на конкурс беларускай гавэнды еду з вялікай ахвотай. Некаторыя кажуць: "Так, ёй удаецца, і едзе". Але гэта не зусім так. Тут магу паказаць сябе. Заўсёды расказваю свае тэксты і разам з настаўніцай стараемся знайсці арыгінальны спосаб перадачы, каб зацікавіць публіку. І не важна якое месца займу, важна тое, што мяне слухаюць. Тут няма ніякіх абмежаванняў, можна расказваць на беларускай літаратурнай мове, на гаворцы, свой або чужы тэкст.

Конкурс карыстаецца папулярнасцю сярод вучняў гайнаўскіх школ ды не толькі. Выступалі расказчыкі з Нарвы, Нараўкі, Арэшкава, Чыжоў, Дубін і іншых школ.

Атмасфера ў час конкурсу вельмі прыемная, я асабіста не адчуваю вялікага спаборніцтва, усе вучні стараюцца і вельмі цікава расказваюць розныя гісторыі з жыцця.

Мы, удзельнікі конкурсу гавэнды, вельмі ўдзячны арганізатарам, бо можам прыемна правесці час, паслухаць іншых, пагутарыць, а таксама многаму навучыцца. Буду за-

цікавыя ўзнагароды.

6

Помнік каралю Сігізмунду Аўгусту ў Кнышыне

ахвочваць вучняў нашай школы да ўдзелу у конкурсе. Прыедзь раз, а будзеш ездзіць кожны год!

> Бася ТРАФІМЮК, ІІ кл. Гімназіі ў Дубічах-Царкоўных

весці час, па- а будзеш ездзіць кожны год!

Польска-беларуская крыжаванка № 11 Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў "Зорку". Тут разыграем

•	Imię chińskie	Synuś	•	Mnich Mgnienie	•	Prawo	•	Zabawa da wa	•
	Samowar	-		_					
Efekt	•					Bór Dach	•		
Moda	Okazja	-				•		Ar	
Mech	-			Zapar	-			•	
•			Prysznic	•	Chart	-			
Sok		Spadoc	hroniarz						

Адказ на крыжаванку н-р 7: Пошум, Ас, лопат, дар, камора, харал, самавук. Лёс, золак, шорах, пуп, мата, матор, тыраж, паляк.

Узнагароды — запісныя кніжкі — выйгралі: Анна Порац і Сільвія Андраюк-Савіцкая з Нарвы, Дамініка Каліноўская, Сільвія Лісавец і Іаанна Казёл з Гарадка, Наталля Ялоза і Моніка Алексяйчук з Новага Корніна, Гжэсь Казлоўскі з Орлі, Юліта Сахарчук з Бельска-Падляшскага. Віншуем!

"Роднае слова" ў Орлі

Дэкламатарскі конкурс "Роднае слова" адбываецца ў нашай школе кожны год. У гэтым годзе ён прайшоў 21 лютага. У конкурсе прынялі ўдзел 35 вучняў Пачатковай школы і 5 гімназістаў.

Вучні дэкламавалі вершы і казкі многіх аўтараў. Адны вучні прадстаўлялі свае творы больш цікава, іншыя менш, але ўсе яны стараліся заняць найлепшае месца. Камісія ў складзе Яўгенія Тхажэўская, Ірэна Нявінская — настаўніцы беларускай мовы і Марыя Варабей — бібліятэкарка, выбрала найлепшых дэкламатараў. Наогул, усе вучні былі падрыхтаваныя. Камісія закваліфікавала 24 асобы на раённы агляд.

Я выступіла другі раз і мела ўражанне, што знаходжуся на раённым аглядзе ў Бельску. Самым цікавым для мяне было выступленне першакласнікаў. Яны, хаця нядаўна пачалі вывучаць родную мову, але вершы дэкламавалі вельмі добра. Усе вучні атрымалі кніжныя ўзнагароды. Я заахвочваю ўсіх чытачоў "Зоркі" да ўдзелу ў конкурсе "Роднае слова". У нашай школе гэта вельмі важны дзень, які прыносіць нам вельмі многа ўражанняў.

Юліта Якубоўская III "б" кл. Гімназіі ў Орлі

Верши Віктара Шведа

Папярэдніцы Элі чырванелі,

- Хачу сказаць табе я штосьці, Звярнуўся бацька да дачушкі Элі. У гады маёй цудоўнай маладосці Яшчэ дзяўчаты крышку чырванелі.
- А ці ты памятаеш, тата, Спыталася дачушка нечакана, Што ты тады расказваў тым дзяўчатам, Каб выклікаць на тварах іх румянасць?

Не зровіш, чаго захочаш

Бацьку сынок малы паклікаў 3 нейкай іскрынкай уваччу: — Калі ўжо буду я вялікі — Змагу рабіць, што захачу?

Адказвае на гэта тата:
— Ты, даражэнькі мой сынок,
Будзеш ужо тады жанаты
І абмежаваны, дружок.

Міжнародны дзіцячы гістарычны літаратурна-мастацкі конкурс

"Беларусь. Гістарычныя вандроўкі"

Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" запрашае школьнікаў 12-14 гадовага ўзросту з Беларусі і беларускай дыяспары ўзяць удзел у конкурсе "Беларусь. Гістарычныя вандроўкі".

Конкурс праводзіцца па наміна-

- творы на гістарычную тэму: пра значныя падзеі, славутыя асобы гісторыі Беларусі, гістарычныя помнікі (сачыненне, балада, паэма, вершы, паданне),
- жывапісныя творы, прысвечаныя гістарычным падзеям, славутым асобам, помнікам гісторыі (фармат графічных і жывапісных прац да 70 см па вялікім баку; кожная праца павінна быць падпісана друкаваным шрыфтам на зваротным баку).

Калектыўныя працы павінны мець суправаджальны ліст. Усе працы павінны мець зваротны адрас, прозвішча і імя ўдзельніка, узрост, па-магчымасці, кантактныя тэлефоны.

У сувязі з 450-годдзем Рэфармацыі, асаблівая ўвага будзе надавацца работам, прысвечаным XVI стагоддзю ў гісторыі Беларусі. Работы прымаюцца да 15 красавіка 2003 г. Пераможцы конкурсу атрымаюць каштоўныя ўзнагароды. Працы накіроўваць па адрасе: Беларусь, 220050, г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 15. Літаратурныя творы можна накіроўваць электроннай поштай: zbsb@lingvo.minsk.by. Кантактны тэлефон: (+375 172) 89 31 94.

16.03.2003 **Зорка** № 11

Важныя словы

Мы — вучаніцы V класа Пачатковай школы ў Дубінах. Хочам стаць карэспандэнтамі "Зоркі". Вось наш першы ліст, у якім раскажам пра Калядны вечар у нашай школе. Урачыстасць адбылася 20 снежня 2002 года. Удзельнічалі ў ёй усе вучні, настаўнікі і дырэктар школы — Ніна Валкавыцкая. Вечар праходзіў у нашай сталовай. На сярэдзіне залы стаяў святочна прыбраны стол, на ім сена, куцця, просвіра і аплатка. Каля стала стаяла вялікая пахучая ёлка, якую мы ўпрыгожвалі ў час урачыстасці. Цацкі на ёлку вешаў Святы Мікалай. Але былі гэ-

та "бомбкі" незвычайныя. Кожны шарык меў прыгожае і важнае для нас слова. Мы выказвалі святочныя пажаданні выкарыстоўваючы словы, якія былі на гэтых шарыках. Жадалі мы шчасця, любові, гумару, дабрыні, весялосці, талерантнасці, справядлівасці, міру, праўды. Такіх слоў было 33. Калі ўсе словыцацкі апынуліся на ёлцы, Святы Мікалай запаліў лямпачкі на ёлцы. У час урачыстасці мы спявалі калядкі і расказвалі пра калядныя звычаі ў нашых хатах. На канец падзяліліся просвірай і аплаткай. Мы пакідалі школу і ўсе з нецярплівасцю чакалі Каляд.

Эмілія Гіншт, Паўліна Чэпель, Моніка Яноўская

Дзённік Міколы

Зайздрасць

Урэшце настаў апошні дзень школьнага года. На пасведчанні я меў чатыры чацвёркі, шэсць пяцёрак і дзве шасцёркі. Аня мела і Ярак вельмі цешыліся, бо перайшлі ў наступны клас. Дамініка і Марта таксама атрымалі добрыя ацэнкі на пасведчаннях. Пасля школьнай развітальнай урачыстасці мы ўсе пайшлі ў кіно паглядзець "Уладальніка персценя". Пасля пайшлі ў "Маліну". У бары было многа вучняў нашай школы. Былі і настаўнікі. Мы заказалі піцу і сок.

- Салют! пачуўся нейкі дзявочы голас.
 - Салют! адказалі мы хорам.
 - Ці ведаеце што здарылася?
 - Не, не ведаем.
- Мяне не перавялі ў наступны клас, — сказала сумна дзяўчына. Гэта была сяброўка з суседняй камяніцы, Эва Блашчык.
- Як, гэта? Не перавялі... я не мог паверыць.
- Звычайна.
- У цябе былі цалкам прыстойныя ацэнкі. — Я сапраўды быў здзіўлены. Нядаўна, калі зазірнуў у журнал, дык убачыў шмат пяцёрак
 - Так, уздыхнула Дамініка. —

Гэта дзіўная справа. Ці ведаеце, што Эва Лемеш перайшла ў наступны клас і атрымала пасведчанне з чырвонай палоскай.

Мы не ведалі што сказаць. Гэта ж Эву Лемеш настаўнікі абяцаліся пакінуць на другі год....

- А хто дапамагаў настаўніку вынамнога лепшыя ацэнкі. Томак пісваць пасведчанні? — Раптам я ў нечым асведаміўся.
 - Як хто? абурылася Аня. Ужо не памятаеш? Гэта ж я дапа-
 - Хвілінку, крыкнула Дамініка, — ці ты не пераблытала проз-

Аня рашуча запярэчыла. Дамініка не адставала, яна ведала як Аня не любіць Эву Блашчык. Яна зайздросціла ёй поспехаў у балетным

Ведаю! — усклікнула Дамініка. — Ты проста пераблытала прозвішчы!

Мы ўсё ж пайшлі ў школу выправіць памылку. Дамініка асталася ў "Маліне", яна не хацела сустрэцца з Аняй.

Узнікла вялікая памылка па маёй віне, — сказала Аня.

Наша сяброўка расплакалася. Пан дырэктар са зразуменнем аднёсся да нашай справы. Яшчэ ў той самы дзень Эва Блашчык перайшла ў наступны клас.

(працяг будзе)

Дамавік

Штосьці жыве на гарышчы ў доме бабы Мані і дзеда Ігара. Тое штосьці тупае ноччу, качаецца па бэльках, вухкае ды стогне. Не загучна, толькі так, каб, сцішыўшы дых, прытаіўшыся пад коўдрай, пачуць, як таму чамусьці таксама не спіцца так, як табе, на "вялікай хаце" ў вёсцы. І ці адплюшчыш вочы, углядаючыся ў цемру, ці цесна сціснеш павекі, так, аж пойдуць каляровыя кругі, тым больш тое таямнічае штосьці страшнейшае. Так страшна зробіцца — аж мурашкі прабягуць па спіне. Яшчэ страшней, чым ад самага страшнага фільма. Той можаш выключыць або выйсці з пакоя. А тут — не ўцячэш нікуды, хіба што да бабулі ў ложак. Ну і не ўцярпела Мартынка, хоць вялікая дзяўчынка, бо аж васьмігадовая, спусціла ногі на выстылую падлогу, намацала тапкі і, не запальваючы святло, пасунулася ў бабуліну спальню.

- Ты што? схамянулася бабуля, якой не палохала тое штосьці, бо ўжо з ім звыклася ад таго часу, як выйшла замуж за дзеда Ігара ды зажыла ў хаце, якую паставіў. Пэўна, у той час і тое штосьці завялося на гарышчы?
- Бабуля, чуеш тое штосьці гуляе на падстрэшку... Мне страшна. А ты не баішся?
- А чаго мне баяцца! Звыклася. Можа, дамавік? А чаго ён енчыць, чаго вухкае? Не, не дамавік, Мартысь-

ка, не бойся — проста дошкі рассохліся, вецер задувае, можа, нейкі прэнт абсунуўся... Ноччу ўсё можа здацца. Або каты па падлозе качаюцца, гуляюць, мышак гоняць... Спі, спі ўжо, мне заўтра рана трэба ўпраўляцца.

Мартынка, рада, што бабуля не загадала ісці ёй спаць адной, прытулілася да яе і заснула.

Раніцай, калі бабуля ўстала падаіць кароў і зварыць снеданне, дзяўчынка паляжала яшчэ крыху пад цёплай пярынай. Услухалася, ці не чуваць чагосьці над столлю. У спальню заглянула кошка Мурка.

- Гэта ты гарцуеш на гарышчы? Мяне палохаеш?
- Дык што там дзьме ў дзіркі вецер?
- Мурка ўскочыла на ложак.
- Дык дамавік?! А чаго ён хоча? Малака, яешні? Я чытала пра дама-
- Мур-р-р... Пра-а-аўда! пазяхнула котка і звілася ў клубочак на пярыне.

Мартынка збегала на кухню, адліла на сподачак свежага малака, на шкляную талерачку адсунула крыху цёплае яешні. Пасля па драўляных усходах палезла на гарышча. Паставіла пачастунак пад кроквай.

Да поўдня страў ужо не было. Мартынка чакала вечара — ці не азвецца дамавік. Так і не пачула — так моцна спала. А Мурка толькі пасміхалася каля яе на ложку.

Міра Лукша

Грабніца Шульцаў

На ўроку беларускай мовы ў Ш "б" класе Гімназіі ў Орлі мы размаўлялі пра архітэктурныя помнікі ў Арлянскай гміне. Я пацікавіўся грабніцай у вёсцы Паўлінова і хачу расказаць яе гісторыю, пра якую даведаўся ад мясцовых людзей.

Грабніца знаходзіцца ў 250 метрах ад вёскі, ва ўсходняй частцы могілак. У час другой сусветнай вайны грабніца была знішчана. Шульцы былі заможнаю сям'ёй. Яны мелі таксама палацык у Паўлінове, які быў узарваны ў час вайны.

Некалькі гадоў таму астанкі сям'і Шульцаў былі перавезены з Вроцлава і Варшавы ды пахаваны на сямейных могілках. Частка крыжоў на могілках з бярозы, таму што ўсе з роду служылі ў салдатах. На 78 магіл — 14 належаць сям'і Шульцаў. Грабніца займае плошчу 36 квадратных метраў, вышынёю ў 7 метраў. У яе некалькі купалаў, пабудаваная яна з каляровай цэглы. Грабніца нішчэе, ніхто ёю не цікавіцца. Дзверы грабніцы выламаны, вокны пабіты, усярэдзіне асыпаецца тынк, відаць там часткова захаваныя іконы і крыжы ды адзін надпіс на пліце: Паўліна Шульц 1814-1904.

Рафал СЕЛЬВЯСЮК III "б" кл. Гімназіі ў Орлі

7

(нак-с) Выдатнікі з І "б" Гімназіі ў бельскай "тройцы"

16.03.2003 **3opka** № 11

Ян Лабузінскі і Вера Флярчук

Такое далёкае, а такое блізкае

У Падставовай школе ў Кленіках на занятках гісторыі, беларускай мовы спатыкаю дырэктара Яна Лабузінскага і настаўніцу беларускай мовы Веру Флярчук — галоўных арганізатараў Школьнай рэгіянальнай ізбы. Здаўна цікавяцца яны старымі вясковымі прыладамі працы і збіраюць іх у школе.

 Гістарычны куток існаваў у школе ўжо з васьмідзесятых гадоў. Частка экспанатаў паказвалася, але большасць ляжала схаваная. Выкарыстоўваліся яны і іншых прадметаў. Разам з настаўніцай Верай Флярчук напісалі мы праект "Такое далёкае, а такое блізкае" і выслалі на конкурс арганізаваны варшаўскім Фондам падтрымкі вёсцы, — заяўляе дырэктар Ян Лабузінскі. — Мэтай праекта было азнаямление вучняў з традыцыяй і культурай наваколля і папулярызацыя сярод жыхароў гістарычных помнікаў. Зрабілі мы альбомы фатаграфій крыжоў, каплічак і старых дамоў. Адкрыццё выстаўкі адбылося ў снежні 2002 года. Ад гэтай пары выстаўку наведваюць настаўнікі і вучні, якія выкарыстоўваюць ізбу для дыдактычных патрэб. Прыязджаюць таксама дарослыя паглядзець помнікі мінуўшчыны.

— Плануем арганізаваць для моладзі "вечарынкі", у час якіх бабулі будуць паказваць як калісь ткалі і вышывалі ў беларускіх вёсках. На гэтай тэрыторыі ніхто і не думаў, што мы іншай нацыянальнасці чым беларуская, таму і ізба наша беларуская, — кажа Вера Флярчук.

Ізба знаходзіцца ў зале, дзе раней вяліся заняткі па беларускай мове і гісторыі. Калі разам з дырэктарам і настаўніцай Верай Флярчук уваходзім у ізбу, маю ўвагу прыцягвае сцяна вясковай хаты. Вокны былі ўзяты са старога дома ў Курашаве. Памаляваныя яны ў сіні колер, каб не ляцелі насякомыя. Іншыя элементы сцяны і прыгожая саламяная страха выкананы нядаўна. На сценах вісяць традыцыйныя прылады працы.

— Гэтым каромыслам жанчыны насілі ваду з рэчкі, — паказвае Вера Флярчук.

Далей настаўніца расказвае як жарабіком вязалі снапы, паказвае некалькі разрадаў саняў (шыткі, дэкаратыўныя і сучка), тлумачыць як падбіралі дрэва на дугу і ступу для кашы. Збоку стаяць прылады для апрацоўкі льну.

— Аб прыладах для апрацоўкі белага золата беларусаў я нядаўна расказвала вучням на ўроку беларускай мовы, гаворыць настаўніца і паказвае ламач, калаўротак і развітушку.

У кутку ізбы стаяць кросны, а побач вісіць вопратка, пашытая з саматканага палатна. Настаўніца паказвае белыя ручнікі вышытыя чырвона-зялёнымі ніткамі. На Гайнаўшчыне вешалі іх на іконе ў святым куце і завівалі ў іх дзяцей, калі неслі хрысціць. Ручнікі падсцілалі ў царкве, калі маладыя людзі вянчаліся. На ручніках апускалі труну ў магілу.

Побач драўлянай капанькі знаходзяцца старыя лыжкі і хатняя мэбля, прыгожыя і далікатныя вырабы з ракіты. Частку ізбы займаюць старыя дакументы, часопісы і фатаграфіі, сабраныя ў Чыжоўскай гміне. Сярод іх — пажоўклы нумар "Нівы" з 1956 года, турэмнае пісьмо з 1905 года і манеты розных перыядаў. Жыхары Кленік на старых фатаграфіях знаходзяць сваякоў.

 Трэба было многа папрацаваць, каб сабраць экспанаты для ізбы. Аднак у нас згодны калектыў (Ян Лабузінскі, Вера Флярчук, Вольга Германюк, Анна Янушэўская, Хрысцінія Нікалаюк, Юрый Астапчук, Марыя Купрыяновіч, Надзея Карчэўская, Людміла Максімюк, Лена Іванюк, Ядвіга Круксвіч) і мы разам з вучнямі і бацькамі супольна ўключыліся ў збіранне экспанатаў і арганізацыю ізбы, — кажа Вера Флярчук. — Расслаўляе яна Чыжоўскую гміну, бо экспанаты паходзяць з розных вёсак.

Аляксей Мароз

Сустрэча з Аляксандрам Баршчэўскім

20 лютага 2003 г. па запрашэнні членаў БГКТ Яна Заброцкага і Хведара Галёнкі ў Славянскай кнігарні ў Варшаве адбылася сустрэча з паэтам і загадчыкам Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта прафесарам Аляксандрам Баршчэўскім. На сустрэчу прыйшло пад трыццаць чалавек, у тым ліку яго былыя студэнты.

Функцыю мадэратара прыняў Янка Жамойцін, які пазнаёміў прысутных з жыццёвым шляхам паэта і характарам яго творчасці. Паэт свае дзіцячыя гады правёў у вёсцы Бандары Беластоцкага павета. Бацька яго, селянін, пастанавіў вучыць сына і паэт у 1955 г. закончыў аддзяленне рускай філалогіі Лодзінскага універсітэта. Там ён добра пазнаёміўся з беларускай мовай і літа-

ратурай і ў 1956 г. пераехаў у сталіцу працаваць на кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта.

У Варшаве пачаткова было яму вельмі цяжка, не меў кватэры і трэба было даязджаць на працу з Лодзі, а часта начаваць на лаўках ці сталах ва універсітэцкіх залах. У 1975 г. атрымаў пасаду загадчыка Кафедры беларускай філалогіі, а ў кастрычніку 2002 г. прэзідэнт Польшы Аляксандр Кваснеўскі прысвоіў яму званне звычайнага прафесара. А. Баршчэўскі з'яўляецца таксама ганаровым доктарам Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Многа гадоў узначальваў ГП БГКТ у Беластоку, а цяпер з'яўляецца яго ганаровым старшынёй.

Літаратурная дзейнасць Алеся Барскага (бо такі літаратурны псеўданім абраў сабе паэт) пачалася ад дэбюту на старонках "Нівы" ў 1959 г. Выдаў зборнікі вершаў Белавежскія матывы, Жнівень слоў, Мой бераг, Блізкасць далёкага, Лірычны пулы. Выйшлі таксама публіцыстычныя зборнікі ў Варшаве і Мінску. Пісаў многа артыкулаў у "Ніву". З'яўляецца членам Саюза польскіх пісьменнікаў і Саюза пісьменнікаў Беларусі. Ён даў назву,,Белавежа" беларускаму літаратурнаму аб'яднанню.

Янка Жамойцін прачытаў некалькі вершаў са зборнікаў і новых неапублікаваных твораў, у якіх паэт піша аб Белавежскай пушчы, сваёй маці і вёсцы.

Польшчу 1945-1998 гадоў паэт успамінае вельмі добра. Народная ўлада дала яму магчымасць вучыцца і зрабіць жыццёвую кар'еру. Ён быў членам партыі і гэтага не шкадуе, хаця не ўсё яму ў той час падабалася.

Паэт лічыць сябе атэістам. Бацька яго таксама не верыў у Бога, а маці была вельмі веруючай, але між імі на тэму веры ў Бога ніколі не было спрэчкі. Жылі вельмі добра, так сама як ён цяпер з жонкаю. Паэт некалькі гадоў таму хварэў на сэрца, прайшоў аперацыю, пасля якой адчувае сябе слабей. Цяпер у Бандарах застаўся па бацьках дом. Вельмі непрыемна прыязджаць у пусты дом у сваю родную вёску.

А. Баршчэўскі цяпер піша вершы несістэматычна. Бываюць перыяды, што нічога не піша, а часам на працягу аднаго дня можа напісаць і дваццаць твораў.

Сустрэча паэта з паклоннікамі яго творчасці закончылася пачастункам. Было віно, гарбата, пірожнае. Паэт падпісваў сваю кнігу Творцы беларускага літаратурнага руху ў Польшчы 1958-1998. На сустрэчы прысутнічала жонка паэта Ніна.

Дзмітры Шатыловіч

Гісторыя польскіх татараў

ся адкрыццё выстаўкі пад назвай "Гісто- цюшкі татары выступалі абаронцамі крарыя польскіх татараў". Прадстаўляе яна гісторыю татарскага засялення на польска-літоўскім паграніччы і ў Рэчы Паспалітай, калі татары прымалі дзейсны ўдзел у палітычным жыцці краіны.

Экспазіцыя дае адказ на пытанне, у які спосаб на працягу 600 гадоў, у такой вялікай адлегласці ад Залатой Арды татарам удалося захаваць рэлігійную і нацыянальную тоеснасць.

Сабраныя на выстаўцы экспанаты прадстаўляюць пачаткі татарскага з'яўлення ў Вялікім княстве Літоўскім і Польскай Кароне. Пачынаючы ад удзелу татараў у бітве пад Грунвальдам у 1410 г., вайне 1454-1466 гадоў за Гданьскае Памор'е, барацьбе Стэфана Баторыя з Масквой за Лівонію ў 1578-1582 гадах, у бітве пад Кірхгольмам, польска-турэцкіх войнах, аж да абаро-

25 лютага ў Бельскім музеі адбыло- ны Канстытуцыі 3 Мая, паўстання Касіны пражывання, у якой складалі меншасць. З таго часу паходзяць такія экспанаты як: пацвярджэнне высакароднасці, шаблі ўсходняга тыпу XVII стагоддзя, уланскія пікі, кальчугі, сёдлы.

Татары не толькі ваявалі. Найбольшая іх колькасць пасялілася на Падляшшы. Дзякуючы прывілеям, дадзеным ім літоўскімі князямі і польскімі каралямі, татары маглі астацца пры сваёй рэлігіі ісламе, што на тэрыторыі хрысціянскай і малаталерантнай краіны было доказам высокай пашаны. Свабода веравызнання дала магчымасць будавання мячэцяў і засноўвання могільнікаў — мізараў, якіх здымкі можна пабачыць на выстаўцы.

Сярод экспанатаў знаходзяцца і святыя кнігі татараў — Каран, перапісаны ўручную, хамілы і мугіры, якія здобяць сцены мячэцяў і дамоў. Малітоўныя дываны, аст-

Джаміла Багдановіч — татарка з Суп-

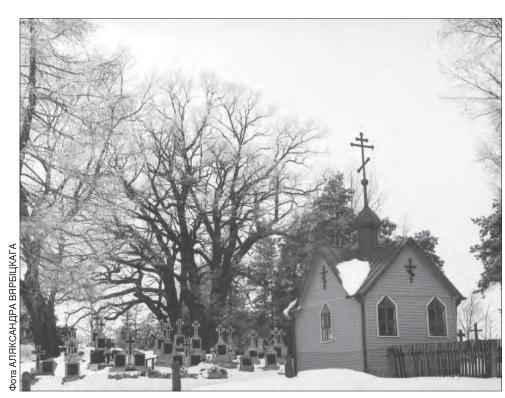
ралагічныя табліцы, аблачэнне духоўных - гэта толькі некаторыя з экспанатаў.

Так як калісь так і цяпер татары складаюць у Польшчы меншасць не толькі нацыянальную, але і рэлігійную. Сёння на тэрыторыі краіны жыве чатыры тысячы татараў, з чаго большасць на Пад ляшшы. У Багоніках і Крушынянах ёсць мячэці.

Джаміла Багдановіч — дваццацігадовая татарка з Супраслі гаворыць, што адчувае сябе полькай і ніколі не адчувала сябе горшым чалавекам з-за свае прыналежнасці да татараў. "Маё жыццё выглядае таксама як і іншых маладых людзей. Выглядаю нармальна, гавару на польскай мове, штудзірую. Адрозніваюся толькі імем і рэлігійнымі традыцыямі і абрада-₿ мі, бо ў нас няма так многа святаў, як у хрысціян. Найважнейшыя ў нас святы 🗄 — Курбан-Байрам і Рамадан-Байрам, якія адзначаюцца заўсёды ў сямейнай атмасферы, з многай колькасцю страў".

Выстаўка "Гісторыя польскіх татараў" будзе працаваць да чэрвеня.

Паўліна Шафран

Царкоўка і могілкі ў Шашылах

Між курганамі

Вёска Шашылы, якая прысела ў даліне Нурца, прыбываючага ў яе падарожніка вітае велічна. У пачатку вёскі, на ўзгорачку, быццам на кургане, спачывае ў магілках вясковая гісторыя. Над некраполіяй распасцерлі свае апякунчыя голлі імпазантныя дубы. Побач — казачная царкоўка-каплічка, пабудаваная ў 1992 годзе, якая сваім сінім колерам нагадвае тое жыццёвае мора, — той міфалагічны Стыкс, — якое чалавек праплывае з яе аднаго боку, з вёскі, на другі, на вечнае спачыванне.

У самой вёсцы — проза. Зразу за царкоўкай стаіць сумны будынак, у якім змяшчаецца святліца. Нядаўна ладзіўся там сход, на якім выбіралі солтыса. Праз чатыры гады, ад папярэдніх выбараў солтыса, ніхто ў яе не заглядаў. Стаяць і іншыя апусцелыя збудаванні.

Зараз у Шашылах жыве 56 душ; дзяцей, калі не лічыць дзяўчыны, якая вучыцца ў сярэдняй школе ў Бельску-Падляшскім, можна сказаць — няма. Адзін гаспадар трымае дзесяць кароў, іншыя найбольш па тры. Малако адсюль возяць у Дубна, пачаргова колькі ў каго бітонаў, столькі ж дзён ён і возіць. Малако адстаўляе дванаццаць гаспадароў.

Коней трымае амаль кожны гаспадар. І свіней трымаюць толькі сабе. Адзін вясковец трымае тры авечкі, коз ніхто не трымае. Ніхто не гадуе таксама ні качак, ні гусей. Калі хто жывёлу хоча прадаць, трэба везці яе ў Боцькі. Калісь ездзілі самахо

ды і куплялі ў гаспадароў, але ўжо перасталі.

Едуць сюды затое іншыя самаходы — крамы. Па тры разы ў тыдзень прывозяць печыва прадаўцы з Сямятыч і Боцькаў, адзін раз — з Нурца-Станцыі. З іншымі прадуктамі чатыры разы ў тыдзень заязджае самаход з Боцькаў, тры разы з Кляшчэляў і па разе-два дзве-тры машыны з Бельска.

Калі хто захварэе, трэба яго завезці да лекара ў Боцькі, або выклікаць санітарную машыну з Бельска. Пасля поўдня можа прыехаць і боцькаўскі лекар.

У снежні 2001 года ўсім ахвотным паставілі тэлефоны. 320 злотаў трэба было заплаціць за першы тэлефон. Але за наступныя плацілася менш. Дачка аднаго гаспадара, якая ў горадзе мае свае два тэлефоны, запісала на сябе і трэці — вясковы бацькоўскі; гэта абышлося ёй у адзін злот і дваццаць грошаў.

Ужо пятнаццаць гадоў водаправод пастаўляе ў Шашылы ваду з Алякшоў. З вёскі выводзіўся тагачасны ваяводскі дырэктар ад вясковых водаправодаў і ён пахадайнічаў, каб у яго родную вёску як найхутчэй прыйшла гэтая палёгка.

Праходзіў я вуліцай, запыніў мяне адзін вясковец:

— А куды пан ідзе? На канец свету? Нічога тут цяпер няма. Вось да чаго яны давялі!

У даліне верхняга Нурца захавалася крыху курганікаў, пра мінулае каторых ніхто не помніць...

Паклон за чулае сэрца

Прыйшлося майму мужыку захварэць. Так яго прыціснула, што не мог дайсці да доктара. Звярнуўся ён да найбліжэйшага суседа: "Ратуй, браток, штось у грудзях моцна пячэ, можа хуткую дапамогу выклічаш". Але тут выбегла суседка і сказала, што не такія яны дурныя плаціць за выкліканне дапамогі, бо цяпер усё дорага каштуе. Пашпурляўся ён паціху да доктара, але сілы ўжо не было ўвайсці ў амбулаторыю. Тады выбегла доктарка Валянціна Беразовіч і стала ратаваць майго мужыка. Выклікала дапамогу, якя хутка завезла яго ў шпіталь. Аказалася, што

мужу пагражаў інфаркт і каб не наша доктар, то прыйшлося б яму пакінуць белы свет і асіраціць дачушку.

Нізка хачу пакланіцца доктар Валянціне Беразовіч за яе добрае чулае сэрца. Кажуць людзі, што яна нікому ні ў чым не адмовіла. Добра, што ёсць яшчэ такія людзі, што без грошай і ў кожнай хвіліне могуць прыйсці чалавеку на дапамогу. Ці дзіцё захварэе, ці крыўда якая, ідуць людзі да Валянціны Беразовіч паскардзіцца на свой лёс. А я як у нядзелю іду ў царкву стаўлю за яе здароўе свечку і дзякую Богу, што яна жыве сярод нас у Чаромсе.

Раіса Баярунец

Не хочуць жыць адзінока

Ці абяцаў іншай..., Ці абяцала іншаму? так ёсць у царкве. Ślubuję ci miłość, wierność i uczciwość małżeńską — так ёсць у касцёле. Świadomy praw i obowiązków, wynikających z założenia rodziny, uroczyście oświadczam... — так ёсць у загсе.

Хаця жыццё даказвае, што ні абяцанне ў храме, ні ўрачысты зарок у грамадзянскай установе не гарантуюць трываласці і непарушнасці сямейнага саюза, колькасць шлюбаў, як расцэньваюць кіраўнікі загсаў, ад некалькіх гадоў прытрымоўваецца пастаяннага ўзроўню.

Хаця польскі закон не прадбачвае партнёрскіх саюзаў, як напрыклад у Нямеччыне, аднак, асабліва ў гарадах, многія пары жывуць у вольных саюзах. Маладыя гавораць, што галоўнае — любоў, а не запісаны дакумент. Бо калі канчаецца пачуццё, няма дзяцей ды няма супольных абавязкаў, тады і дакумент траціць моц. У партнёрскім саюзе адсутнічаюць лішнія кошты разводу, складанай дзяльбы маёмасці, непрыемных разыходаў. Папросту — можна зачыніць дзверы нядаўна супольнага дома, супольнага жыцця...

У горадзе Бельску-Падляшскім у канцы мінулага года пражывала 27 762 жыхары, а ў Бельскай гміне — 7 956. У мінулым, 2002 годзе, як мяне паінфармавала кіраўнік тамашняга загса Вялянціна Юрчук, складзена 191 акт шлюбу, з чаго для канфесійных шлюбаў выдадзена 123 пасведчанні. У 2000 годзе было тут 187 шлюбаў і столькі ж у наступным; найбольш было ў 1997 годзе — 204, у 1998 — 192 a ў 1999 — 180 шлюбаў. Большасць маладажонаў з горада і там таксама рэгіструецца больш нараджэнняў. У мінулым годзе ў сярэднім маладым было па 25 гадоў, хаця адзін жаніх быў і з 1925 года.

У горадзе Сямятычы ў канцы мінулага года пражывала каля 16 тысяч, а ў гміне — 7,2 тысячы жыхароў. Як паінфармавала мяне кіраўнічка тамашняга загса Барбара Вэрэмчук, найбольш шлюбаў — 119 — было заключана ў 1999 годзе; у 1997 годзе — 112, y 1998 — 108, y 2000 — 114, y 2001 — 115, а ў 2002 — 110 шлюбаў (у іх ліку 36 грамадзянскіх і 74 канкардатныя); яшчэ некалькі гадоў раней бывала і па 124 шлюбы. Аднатоўваецца і многа сконаў: у 1997 годзе — 345, у 1998 — 282, y 1999 — 311, y 2000 i 2001 — 273 ды ў 2002 - 276 сконаў. Падае таксама лік нараджэнняў: у 1997 годзе нарадзілася 541, у 1998 — 487, у 1999 — 494, y 2000 — 431, y 2001 — 405 і ў 2002 — 414 дзяцей.

Хацеў я паінфармаваць чытачоў, дзеля параўнання, і пра дэмаграфічныя абставіны ў трэцім горадзе Падляшша, Гайнаўцы. На жаль, хаця загсаўскія даія яўныя і падаюцца ў статыстычных штогодніках (мае размоўцы аб гэтым

Шлюб у Нараўчанскай царкве, вянчае а. Павел Кананюк

ведалі), аднак ад кіраўніка гайнаўскага загса я пачуў такое:

— Skontaktuję się ze swoim przełożonym czy takiej informacji udzielić mogę, czy on mi pozwoli.

А праз некалькі хвілін дадаў:

 Skontaktowałem się z sekretarzem naszego urzędu, który powiedział: Oczywiście, ale musi wpłynąć pismo określające, do czego to ma być wykorzystane, co ma zawierać i t.d. Jak to będzie na piśmie, dopiero udzielimy informacji, — сказаў кіраўнік і выказаў шкадаванне, што не можа мне дапамагчы.

Меншае колькасць жыхароў у паасобных гмінах Беласточчыны. Як паінфармавала мяне Ніна Янцэвіч, кіраўнік нараўчанскага загса, у канцы 2001 года ў тамашняй гміне пражывала 4 664 жыхары, з чаго ў самой Нараўцы 1 001, а ўжо ў канцы 2002 года, адпаведна — 4 570 і 999. У 2002 годзе было там складзена 18 актаў шлюбу: 7 грамадзянскіх і 11 канкардатных; годам раней было ўсіх 20.

Можна сказаць, што ў цэлым Падляшскім ваяводстве наглядаецца спад колькасці шлюбаў і нараджэнняў. Для прыкладу, у першых трох кварталах 2000 года ў ваяводстве заключана 4 785 шлюбаў (2 129 на вёсках і 2 656 у гарадах) і нарадзілася 8 920 дзяцей (4 114 на вёсках і 4 806 у гарадах).

Назіранні сацыёлагаў пацвярджаюць, што ні жанчыны, ні мужчыны не хочуць жыць адзінока, мараць аб сям'і з дзецьмі. Хочуць і баяцца. Але ж жывецца дзеля таго, каб марыць, верыць і вучыцца адвагі. Сужонства, гэта вялі-

Міхал Мінцэвіч

Іконы, але **не** ў жаласным стане

У 2 нумары "Нівы" ад 12 студзеня поўнасцю кансерваваны спецыялістам 2003 г. апублікавалі мы артыкул Міхала Мінцэвіча "Іконы ў жаласным стане", у якім аўтар дапусціўся грубай памылкі. У загалоўку і тэксце аўтар, спасылаючыся на "Кансерватарскі бюлетэнь Беластоцкага ваяводства" ад 1995 года, некрытычна сцвердзіў, што XVI-II-вечныя іконы аўтарства Аўгустына Мірыса ў царкве Усячэння галавы Іаана Хрысціцеля ў Шчытах знаходзяцца ў жаласным стане і патрабуюць неадкладнага аднаўлення. У сапраўднасці згаданыя іконы былі ў 1996-1999 гадах

Кшыштафам Міллерам з Варшавы. Рамы ікон і іканастас былі пазалочаны. У 2001-2002 г. адноўлены былі падсвечнікі, лампады, панікадзіла і астатняе царкоўнае начынне. Змешчаны пры тэксце здымак таксама не адпавядае праўдзе, паколькі паказвае інтэр'ер царквы з пачатку дзевяностых гадоў.

За дапушчаныя аўтарам памылкі ў настаяцеля Шчытоўскага прыхода, прыхаджан і чытачоў просім праба-

Рэдакцыя

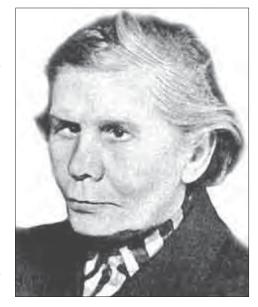
Ганна Новік

Беларуская паэтка Ганна Новік свае першыя вершы апублікавала ў часопісе "Беларускі летапіс", які выдаваўся ў Вільні ў канцы 30-х гадоў мінулага стагоддзя. Літаратурным кансультантам тады ў часопісе працаваў Максім Танк. Ён вёў "паштовую скрынку", у якой даваў адказы і кароткія рэцэнзіі на літаратурныя творы, якія дасылалі ў часопіс паэты і празаікі з беларускай глыбінкі. Траплялі ў "паштовую скрынку" і водгукі Максіма Танка на вершы Ганны Новік: "З вялікім задавальненнем вітаем Вас на літаратурным грунце. Маеце ўсе задаткі быць паэтам. Арыгінальнасць, шчырасць, вобразнасць і яснасць думкі чуваць у вашых вершах, а гэта найважнейшае. Людзі з меншымі задаткамі бяруцца за працу, а тым больш мусіце ўзяцца вы, але адначасна пазбыцца трэба тых недахопаў тэхнічных, як слабая апрацоўка, месцамі русыцызмы, палёнізмы і іншыя, каб даць поўнавартасныя мастацкія творы. Толькі сьмялей ідзеце ў гэтым напрамку" ("Беларускі летапіс", 1937, н-р 6-7). Адначасова з гэтымі радкамі-водгукамі Максіма Танка ў часопісе быў надрукаваны верш Ганны Новік "Маё сонца":

Ах ты, сонца, прыйшло — кругом бела, Сьнег зямельку сабой атуліў... Ты-ж ніразу мяне не сагрэла, Хоць агонь твой другіх так паліў. Ці-ж ты, сонца, пра гэта ня знала, Што так трэба твайго мне цяпла. Маладосьць я сваю скаратала, I вясна ўжо мая уцякла. Як ты клічаш у даль мае вочы, Як умееш ў душу паглядзець! Але ўсёж-ткі сагрэць ты ня хочаш, Я ад холаду мушу дрыжэць. Ты скажы, ці магу спадзявацца, Што ты грудзі сагрэеш мае? У той дзень я зраблю сабе сьвятца, Маё сэрца тады запяе.

"Сьвятцаў" у жыцці Ганны Новік было даволі мала. Адзіным суцяшэннем у яе заставалася паэзія. З ёю паэтка не развітвалася ніколі, хоць жыла ў правінцыі, шмат працавала і рэдка друкавалася ў рэспубліканскім друку.

Нарадзілася Ганна Новік у 1914 годзе ў Аўгустове ў сям'і вясковага каваля. Маці была хатняй гаспадыняй у багатых сем'ях. Калі ў Аўгустове стала цяжка жыць, бацька вырашыў з сям'ёю пераехаць у Вілейку, дзе жылі сваякі яго і жонкі. Пасля з Вілейкі яны пе-

раехалі ў вёску, дзе жылі бацькавы браты. Браты вярталіся з арміі, і кожны паасобку хацеў мець кавалак уласнай зямлі. Ганнінаму бацьку дасталася пятая частка зямлі і істопка з адным маленькім акенцам і земляной падлогай. Ва ўспамінах "З перажытага" Ганна Новік піша: "Голад быў у вёсцы. Памятаю, як ішлі мы з мамай капаць бульбу, якая яшчэ квітнела. Я ўпала па дарозе і страціла прытомнасць. Тады ўпершыню стала я адрозніваць багатых ад бедных. Бацька хадзіў да багатых гаспадароў касіць, маці жала і палола, каб зарабіць сям'і на ежу. Мама хадзіла штодзённа ў Балашы жаць. Прыносіла адтуль часамі паўбохана хлеба, малака збаночак, а часам нават скварку. Мама стамлялася, кляла свой лёс, мы гэта чулі і вельмі рана сталі разумець складанасці жыцця. Потым бацька пабудаваў кузню, але гатовага жалеза не было, і ўсё рабілася з рэшткаў жалеза вайны. Нарогі да плугоў рабілі з гарматніх гільз, адвалы з чыгуначных рэек. Але гэта ўсё патрабавала шмат сілы і ўмення. У шэсць гадоў я дапамагала бацьку. Толькі не памятаю, як мяне адмывалі ад сажы і бруду. Потым я стала дзьмуць мехам ля горна. Памятаю, што я не даставала да ручкі і мне бацька чапляў вяроўку..." (Зборнік "Мая Вілейшчына", Вілейка, 1996 г. с. 3-4).

У 1924 годзе Ганна Новік пайшла ў другі клас пачатковай школы, а праз тры гады скончыла 4 класы. А ў 1932 годзе закончыла ўсе сем класаў. Вельмі добра валодала польскай мовай, у арыгінале чытала Міцкевіча, Славацкага, Крашэўскага, Канапніцкую, Ажэшка. Пад канец сёмага класа ўпершыню на-

У 1935 годзе Ганна Новік піша заяву ў Міністэрства працы з просьбай дапамагчы знайсці працу. І ёй дапамагаюць — накіроўваюць у Варшаву ў лагер працы для беспрацоўнай моладзі, а таксама прысылаюць білет на цягнік. І беларуская дзяўчына едзе ў Варшаву. "Гэты лагер працы ўтрымліваў 200 дзяўчат па розных спецыяльнасцях. Тут былі кравецкая майстэрня, шавецкая, трыкатажная, пашывачная, кухня, пральня. У лагеры быў агарод, на якім таксама працавалі дзяўчаты. Быў усяго адзін мужчына — начны вартаўнік. У лагеры выходзіў часопіс, які называўся "Юнак". Я змяшчала там свае вершы. (...) Плацілі нам па 5 злотых у месяц", — успамінае Ганна Новік.

У чэрвені 1938 года група з 12 чалавек вырашыла з Польшчы ўцячы ў Савецкі Саюз. На граніцы іх злавілі пагранічнікі, у тым ліку, сярод затрыманых была і Ганна Новік. Яе пасадзілі ў Вілейскую турму, а праз паўгода выпусцілі пад нагляд паліцыі. У 1937 годзе Ганну зноў арыштоўваюць, але ненадоўга.

У верасні 1939 года, калі прыйшлі ў Заходнюю Беларусь саветы, Ганну Новік выбіраюць дэпутатам Народнага сходу і пасылаюць у Беласток. Вярнуўшыся з Беластока, наша зямлячка на Віленшчыне працуе інспектарам райана.

У гэты час яна шмат піша вершаў, друкуецца ў часопісах "Калосьсе", "Беларускі летапіс", "Шлях моладзі", у газеце "Вілейская праўда". Піша найперш пра тое, што яе хвалюе. А хвалявала паэтку тамтэйшае жыццё: нялёгкае, беднае, самотнае. У вершы "Песнярам" паэтка звяртаецца да класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа:

Вы запелі нам пра долю, Долю батрака, Як шапоча з ветрам поле, Як шуміць рака. Вашы песні ноччу шэрай Рвуцца ўдаль, каб жыць. Але як мне на паперы Сны мае змясціць? На загоне, што ару я, — Δ ля сябе niwy; Тут чытаю, — голас чуе Толькі ветру шум. На іржышчы серпам звоне Млявая рука, Разрывае у саломе Кросны павука...

Калі пачалася вайна, Ганна Новік становіцца сувязной партызанскага атрада, шые партызанам шапкі і маскхалаты. А пасля вайны выбіраецца дэпутатам

ведала з вучнямі Вільню, ад якой была сельскага Савета, засядацелем Народнага суда.

У 1948 годзе ў вёсцы Варонічы Вілейскага раёна ствараецца калгас і яго старшынёю вяскоўцы абіраюць Ганну Новік. Гэта быў нялёгкі час і для нашай зямлячкі, і для ўсіх жыхароў Вілейшчыны. Вось што піша пра гэта ў сваіх успамінах паэтка-актывістка: "Палова людзей знаходзілася ў зямлянках і акрамя жанчын, інвалідаў і падлеткаў, не было каму працаваць. «Пайшлі» планы лесавывазкі, лесапавалу, і гэтай справай займаліся жанчыны; памятаю, брыгада жанчын з Іжы рэзала лес у Варонічах і таксама вывозіла яго, або да ракі, або на чыгуначны прыпынак. Выходзіць з зямлянак было няпроста. На пабудову хат давалі лес дарма, але не было каму будаваць. Многія вёскі былі спалены зусім, і мне прыходзілася арганізаваць людзей з некалькіх вёсак у дапамогу жанчынам і інвалідам. Жылі ў зямлянках, нярэдка прусакі, якіх тады было шмат, залазілі інвалідам у раны. Не было лякарстваў апрацоўваць іх, лячыліся, як умелі".

У канцы 50-х гадоў Ганна Новік атрымала другую групу інваліднасці, яна нідзе ўжо не працавала, а ціха жыла ў Вілейцы і пісала вершы, апавяданні, нарысы. У 1960 годзе яе прымаюць у Саюз беларускіх пісьменнікаў, а праз год у Мінску выходзіць першы самастойны зборнік вершаў "Мае вёсны". Сюды ўвайшлі вершы, напісаныя паэткай да вайны і пасля вайны. Асноўная іх тэма — жыццё і праца людзей вёскі.

З 1970 года пісьменніца пісала аповесць "Другая сустрэча", у якой адлюстравала пасляваеннае жыццё на Вілейшчыне. Фрагменты аповесці нават друкаваліся ў часопісе "Полымя" і ў раённай газеце "Шлях перамогі".

У 1996 годзе паэтка падрыхтавала да друку свой другі паэтычны зборнік "Мая Вілейшчына", які пабачыў свет, дзякуючы фундатарскай дапамозе дэпутата беларускага парламента Уладзіміра Варашніна. На вялікі жаль, Ганна Новік яго не дачакалася. Яна памерла за некалькі месяцаў да выхаду гэтай паэтычнай кнігі.

Ганна Новік пражыла шмат гадоў. Яе лёс быў вельмі складаным, але цікавым. Паэтка-змагарка ўсё жыццё верыла ў светлае заўтра, была мудрай і працавітай жанчынай, улюбёнай у свой край і людзей. Яна сябравала з многімі літаратарамі былой Заходняй Беларусі. А Піліп Пястрак нават напісаў прадмову да яе кнігі "Мае вёсны". Можа і будзе час, калі пад адну вокладку збярэцца ўся літаратурная спадчына Ганны Новік.

Сяргей Чыгрын

Гаварылі польскія пацеры

Успаміны Галены АЛЬХОВІК з Сакалды, народжанай у 1916 г.

У Сакалдзе школа была ў нанятай хаце; сюды хадзілі дзеці з Мізарэча, Варанічоў, Сакалды і Падсакалды. У чатырох класах вучыла папольску нетутэйшая настаўніца. Калі прыходзіла, тады польскі пацер гаварылі, а калі ўрокі канчаліся, тады таксама гаварылі пацер. Вучыліся ўсе дзеці цэлыя дзесяць месяцаў, бо калі якое дзіця не пайшло ў школу, то каралі. Часам дзіця лес садзіла, то

Вывадны крыж у Сакалдзе

бацькам трэба было кару плаціць. І вучыцца трэба было да 14 гадоў. Калі хто не прадаўжаў навукі ў пятым класе, што ў Супраслі быў, тады трэба было ў нас давучвацца. Я саромелася хадзіць у школу, то тата мяне за ручку вадзіў.

Пасля школы на гаспадарцы памагала. І ў лес хадзіла: садзіць, палоць, школку даглядаць; быў заробак.

Калі тут вайна пайшла, то я ўжо замужам была. Нас не сваталі, толькі мы з сабою хадзілі і пажаніліся. У 1940 гоө дзе нарадзілася ў нас дачка.

Немцы ехалі гасцінцам, а бабы пыта-ទ្ធី лі, што будзе. А яны адказвалі, што бу-👼 дзе як за Польскай. Немцам, як ішлі, малако давалі, яйкі, сыр, масла. Адзін чалавек збіраў, а яны не плацілі. Пасля на

Былі партызаны, але хто яны — невядома; нейкія банды хадзілі, па бункерах сядзелі.

Запісаў Аляксандр Вярыцкі

Дзеля чысціні паветра

Ахова рэсурсаў прыроднага асяроддзя ахоплівае таксама ахову паветра. Асноўваецца яна на дбайнасці пра яго якасць шляхам абмежавання канцэнтрацыі забруджанняў. Ахова паветра павінна адбывацца шляхам абмежавання нізкіх выкідаў — зменай індывідуальных ацяпляльных сістэмаў і паступовай заменай паліва: з вугалю і драўніны на газ, электраэнергію, лёгкае апалавае масла, сонечную энергію.

У Арлянскай гміне няма ацяпляльнай сеткі і цэнтральнай крыніцы цяпла. Галоўнымі пастаўшчыкамі цеплаэнергіі з'яўляюцца невялікія мясцовыя кацельні. Да большых з іх можна залічыць існуючую пры школе ў Орлі і ўстановах: у ліку апошніх толькі ў Гмінным асяродку здароўя і Кааператыўным банку на масла. У жылых дамах выкарыстоўваюцца індывідуальныя крыніцы цяпла, галоўным чынам на цвёрдае паліва: вугаль і дровы.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Фільмавы вечар

Канец зімы і подых веснавых месяцаў, якія ўжо-ўжо пераступаюць парогі нашых хатаў, даводзяць большасць з нас да аптымізму і ласкавых ацэнак будучыні. І так быць павінна. А каб на душы было яшчэ святлей, прапаную выбрацца ў кінатэатр разам з кімсьці блізкім.

"Дзяўчына з Алабамы" (Sweet Home Alabama) — рамантычная камедыя, якую прапаную закаханым. Гісторыя, аўтарам якой з'яўляецца Эндзі Тынант, нагадвае казку. Маладая і прыгожая дзяўчына — Мелані Сармічэл, перабіраецца з правінцыі ў Нью-Йорк, дзе робіць кар'еру і знаёміцца са сваім "князем" — багатым і прыгожым палітыкам. Усё адбываецца як у казцы — мужчына з кветкамі і ў найшыкоўнейшай краме з каштоўнымі аздобамі просіць дзяўчыну, каб стала ягонай жонкай, а яна згаджаецца. Праблема аднак у тым, што ў дзяўчыны муж ужо ёсць — застаўся ў правінцыі. Мелані вырашае закончыць гэтае сужонства, але калі вяртаецца ў свой родны гарадок — справы набываюць іншы, чым нам думалася б, ход. А пры ўсім гэтым новая цешча робіць усё магчымае, каб сын не ажаніўся! Першы ж муж усякаю цаной хоча, каб Мелані нанава яго пакахала...

"Сястрычкі" (The Banger Sisters) у рэжысуры Боба Долмана гэта сутыкненне двух адрозных светаў — дзвюх дарослых і дасведчаных жыццём жанчын.

Вер – не вер

Астроне! Сніцца мне, быццам я маю дом. Гэты дом, я ведаю, знаходзіцца ў нейкай курортнай мясцовасці. Нехта вязе мяне туды самаходам. Дарогі — адны калдобіны, няроўныя. Увесь час едзем па горнай мясцовасці, дарога ідзе ўверх.

І вось мы ўжо на месцы. З кім я прыехала — не ведаю, але бачу нібы мой дом. Стаіць ён, неяк дабудаваны да скалы, з чырвонай цэглы, высокі, у нямецкім стылі. Навокал — усюды дамы. Я бачу тыя, што пабудаваны вышэй нашага, як бы ярусамі. Выглядае гэта вельмі прыгожа, бо дамы ўкампанаваны ў мясцовую расліннасць і пагоркі. Есць белыя і іншыя дамы.

Але што гэта?! Я бачу, што адна сцяна нашага дома развалілася. Проста выглядае гэта так, быццам нехта разабраў большую частку той сцяны, і рэшта так стаіць, трымаецца, зверху відаць толькі зубкі чырвоных цаглін без тынку.

Гляджу на другую, папярочную сцяну, а там таксама цэглы няма, толькі засталіся адны слупы мураваныя. Быццам

Пасля 15-гадовай разлукі сустракаюцца дзве сястры і, як аказваецца, цяпер незнаёмыя сабе асобы. Віні — маці дзвюх дарослых дочак — добрая жонка і гаспадыня, у якой нуднае і абыякавае жыццё. Сузэт — афіцыянтка, якая кахае рок-н-рол і ўсё, што з ім звязана: мерапрыемствы, канцэрты і добрыя напоі. Жанчыны не ўмеюць зразумець адна адну і на пачатку ўся сітуацыя выглядае дзіўна, а нават — непрыемна, аднак усё можна змяніць, калі толькі чалавек гэтага захоча. А акторкі, якія выступаюць у галоўных ролях — Сузан Сарандон і Голдзі Гоўн, паказалі не толькі сваё майстэрства, але і гумар, які напэўна падыдзе і кінааматарам.

"Эксперымент" — фільмавая версія кніжкі Марыё Джардана, якая расказвае сапраўдную гісторыю медычных эксперыментаў у 1971 годзе ў ЗША. Некалькі чалавек свядома пайшлі ў псіхалагічную гульню, якая з часам абярнулася ў сапраўднае жыццё. Васьмёра мужчын сталі турэмнымі ахоўнікамі, якія мелі выконваць сваю працу без насілля, а дванаццаць — вязнямі, кожны з якіх меў атрымаць сваю келлю і магчымасць адыйсці з гульні ў любую хвіліну. Некалькі дзён гульня не трывожыла навукоўцаў, але з цягам часу ўсчалося пекла, з якога нават яны, навукоўцы, не мелі вялікіх шанцаў выратавацца...

Паўліна Шафран

тая цэгла са сцяны вывалілася, альбо нех-

Што рабіць? Паклікала я "фахоўцаў", будаўнікоў, якія займаюцца гэтымі дамамі, і пытаюся, што тут магло здарыцца. Ці магчыма, што тут зямля асыпалася і цэгла завалілася разам з ёю? Не, кажуць яны, вунь жа бачыце, вышэй дом стаіць і не заваліўся. Дык што, нехта разабраў частку дома?..

І вось я ўжо ў сярэдзіне дома. Сплю на нейкім тапчане, побач са мною трое дзетак, якіх я не ведаю. Мне ў гэтым доме ніякавата. Астроне, чаго мне чакаць ад гэтага сну?

Алена! Ад гэтага сну занадта добрага не чакай. Справа ў тым, што дом, які разваліўся, на жаль, прадвяшчае беднасць або хваробу. Можа ў даным выпадку хутчэй хваробу, бо дом жа не разваліўся цалкам ад старасці, а толькі пасыпаліся дзве яго сцяны. Быццам нешта вырвала цэглу з тых сцен. Можа "выскачыць" нейкая аперацыя ў цябе ці ў кагосьці з членаў тваёй сям'і, а можа быць нешчаслівы выпадак, бо выглядае так, што дом заваліўся пры інгерэнцыі трэціх асоб. Ты нічога не пішаш пра тых дзяцей, якія спалі побач з табой на тапчане. Гэта мог бы быць праменьчык надзеі на добры зыход справы.

ACTPOH

АЛЕНА

Можам верыць і не верыць

свайго роду мова, якою адзываецца наша падсвядомасць: наш другі розум і псіхіка. Аднак бываюць і сны прарочыя, пра што гаворыцца нават у Бібліі, калі прабываючы ў турме Іосіф разгадаў фараонавы сны.

Кожнаму чалавеку нешта сніцца, і сон пакручаны і няясны, гэта пустата. Але сон ясны і зразумелы нешта значыць. Калі сніцца новапабудаваны прыгожы драўняны дом - гэта смерць у сям'і, калі разбіраеш зако-

Сон, што нам сніцца, як кажуць, гэта пенага вепрука — выпадак, глядзець у люстэрка — кавалеру жаніцьба, а старому чалавеку — смерць, вырваны зуб з крывёю смерць, вада — мова.

Ёсць кніжныя соннікі, але яны малаверагодныя. Ёсць і людзі, якія трапна разгадваюць сны, але іх сёння мала. Калісьці дзядзька Кандрат з Руткі (бацька Ганны) добра гадаў сны, у тым ліку і мой сон разгадаў, у якім я глядзеў у люстэрка.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Солтыс Мікола Купрыяновіч

У Кленіках выбралі солтыса

Выбары солтыса ў Кленіках адбыліся 11 лютага. На сходзе прысутнічалі войт Чыжоўскай гміны Юрый Васілюк і кіраўнік Гайнаўскага аддзялення Агенцтва рэструктурызацыі і мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі Мікола Яноўскі.

Гаспадары чакалі прыезду гасцей, наракаючы на вясковыя складанасці. Раздражняюць сялян нізкія цэны на сельскагаспадарчыя прадукты. У Кленіках і навакольных хутарах галоўны прыбытак складае выручка ад продажу збожжа і малака. Аднак узнікаюць праблемы, калі сяляне хочуць прадаць збожжа з належным прыбыткам. Наракаюць таксама тыя, што займаюцца жывёлагадоўляй.

Перад выбарамі солтыса Мікола Яноўскі расказаў пра становішча, у якім апынецца польская сельская гаспадарка пасля далучэння да Еўрасаюза. Неабходным становіцца юрыдычнае афармленне ўласнасці зямлі, каб магчы атрымаць еўрасаюзныя даплаты. Здараюцца выпадкі, што ўласнікамі зямлі з'яўляюцца памерлыя або пенсіянеры. Набліжаецца да завяршэння працэс вешання навушнікаўідэнтыфікатараў для кароў. З 1 чэрвеня пачнуць вешаць навушнікі для коней, коз і авечак.

Войт Юрый Васілюк расказаў пра гмінныя інвестыцыі, якія будуць рэалізавацца ў бліжэйшым часе. Солтыс Мікола Купрыяновіч прыпомніў, што за апошнія гады ў Кленіках і наваколлі будаваліся водаправоды і рамантаваліся дарогі. Не ўдалося толькі закончыць будовы асяродка здароўя. Паколькі інвестыцыя стрымана і будынак нішчэе, гмінныя ўлады хочуць прадаваць яго. Зараз лекар прымае пацыентаў у памяшканні былой школы ў Кленіках.

Балаціравацца на солтыса прыступілі два кандыдаты. У тайным галасаванні Мікола Грыгарук атрымаў 15 галасоў, а Міколу Купрыяновіча падтрымалі 34 асобы.

Пераабраны солтыс паабяцаў дабіцца рамонту гміннай дарогі Кленікі — Ляхі, даўжынёй 1,5 кіламетра, якая зараз падобная на палявую. Прадугледжвае каналізацыю вёскі і рамонт павято-

— Зараз у нас няма вясковых сродкаў і разлічваем на дапамогу гміны, заявіў пераабраны солтыс Мікола Куп-

Гаспадарыць ён на 40 гектарах і гадуе 16 кароў. Спатканне закончылася выбарам салэцкай рады з 3 асоб.

Аляксей Мароз

Вясковыя сходы

Выбары солтысаў у Чаромхаўскай гміне праходзілі на зломе студзеня і лютага і канчаткова закончыліся 10 лютага. Паколькі сходы арганізаваліся ў часе працы чыноўнікаў гміны (з 8 да 16), дык і прысутнасць была невялікая: на 3 195 жыхароў з правам голасу (у дванаццаці салэцтвах) удзельнічалі ўсяго 501 выбаршчык, што склала ў агульным ліку 15,7%. У большых вёсках, напрыклад, Чаромсе, Кузаве ці Чаромсе-Станцыі сходы арганізаваліся ўвечары. Там прысутнасць была намнога большай. 10 лютага выбіралі солтыса ў Чаромсе-Станцыі. Паколькі пайшлі аб'явы, што на сходзе будзе ўдзельнічаць міністр Лех Нікольскі з падляшскімі ваяводам і маршалкам, дык скапілася тут больш за дзвесце жыхароў. Госці, як вядома, рыхтаваліся да адказаў на пытанні наконт рэферэндуму і ўваходу ў Еўрасаюз, а чарамшан цікавіла, перш за ўсё, ліквідацыя чыгуначнай лініі Чаромха — Беласток. Калі ў час дыскусіі міністр Нікольскі паствавіў пытанне прысутным, чаму не цікавяцца даплатамі да сельскай гаспадаркі, дык пачуў у адказ, што грамадскасць гміны ў 85% складаюць чыгуначнікі (або чыгуначныя пенсіянеры) і гэта асноўная крыніца даходаў, як і далейшага іхняга быту.

У шасці салэцтвах былі выбраны новыя солтысы і салэцкія рады. У шасці апошніх вёсках солтысамі засталіся тыя ж, што працавалі ў мінулай кадэнцыі. У пасёлку паўторна выбралі Рыгора Ва-

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка

Старшыня: Яўген Мірановіч. Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10хх 85) 743 50 22. Internet: http://niva.iig.pl E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Мак-

сімюк. Рэдактар "Зоркі": Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук

Друкарня: "Orthdruk", ul. Składowa 9, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na III kwartał 2003 r. upływa 5 czerwca 2003 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały "Ruch" na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na III kwartał 2003 r. wvnosi 26.00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmuje "RUCH" S.A., Oddział Kraiowei Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykła — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika "Niwa", Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

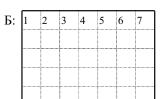

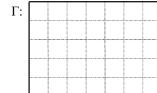
Еўрасаюз, як ты мне мілы...

Адгаданка

A:	1	2	3	4	5	6	7

Адгаданыя пяцілітарныя словы трэба запісаць у калонкі роспісу А. Затым, шляхам перастаноўкі літар, утварыць з іх новыя словы, якія пасля запісаць у калонкі роспісу Б. Спярша загадваюцца словы для роспісу А, а за імі, за працяжнікам — выніковыя словы для роспісу Б. Літары з калонак роспісу В пераставіць у роспіс Γ такім жа чынам, як былі перастаўлены літары з роспісу А ў Б. Рашэнне адгаданкі, афарызм Алеся Барскага, атрымаецца ў радках роспісу Γ .

1. яма — хваравітая засяроджанасць свядомасці на адной ідэі, 2. афрыканская дзяржава з Хартумам — плавальнае збудавание для транспартных або

ваенных мэтаў, 3. служыць у марскім флоце магазін, лаўка або назва беларускага рокгурту, 4. высокая елка або яловае голле — павойная расліна трапічных і субтрапічных лясоў, 5. зморанасць моцны холад, сцюжа або прозвішча ніўскага журналіста, 6. круты спуск, абрыў — частка прадмета, за якую бя-

руць яго рукой, 7. частка рэактыўнага рухавіка, праз якую выкідаецца вадкасць або газ — Владзімеж Цімашэвіч або Яўген Чыквін, раней быў ім і Ян Сычэўскі.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя

Адказ на адгаданку з 4 нумара

Машэраў, Малафееў, Кісялёў, Кебіч, Сакалоў, Мазураў, Слюнькоў, Дземян-

Рашэнне: Аляксандр Лукашэнка. Кніжныя ўзнагароды высылаем Лукашу Пацэвічу з Беластока і Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх.

Усе вынікі

Набліжаецца дзень 25 сакавіка; гэтая дата ў беларускім асяроддзі ўспрымаецца даволі эмацыянальна. Вось і мы тут, у "Ніве", абураемся паводзінамі мінскіх улад у гэты дзень.

Гэтае абурэнне, калі вытанчана глянуць на справу, значыць з беларускага боку, несправядлівае. Хопіць заглянуць на старонку Megabook.ru — "самый авторитетный русскоязычный ресурс в мире", як там паведамляецца — каб да справы паставіцца з належнай павагай.

Рэсурс паведамляе, што 25 сакавіка адзначаецца дзень незалежнасці Грэцыі, Кіпра і Сан-Марына. Адначасна адзначаецца дзень Мэрыленда, дзень памяці ахвяр камуністычнага тэрору ў Латвіі і дзень службы бяспекі Украіны. Пра Беларусь у гэтым кантэксце найаўтарытэтнейшы ў свеце рэсурс — ні слова.

Варта, аднак, заглянуць у календарыум гэтага рэсурса, пад дату 25 сакавіка. У гэты дзень у 1668 годзе адбыліся першыя ў Амерыцы конскія гонкі. У 1876 годзе першы матч сыграла футбольная каманда Уэльса. У 1880 годзе рэдактара таронтскай газеты "Глоуб" застрэліў звольнены ім працаўнік. У 1916 годзе жанчынам у ЗША дазволена глядзець бойкі баксёраў. У 1917 годзе з сібірскай ссылкі вярнуліся ў Петраград Сталін і Каменеў. Гэта раней.

А што здарылася 25 сакавіка 1918 года? Найаўтарытэтнейшы рэсурс адводзіць гэтай даце вялікую ўвагу. Менавіта ў той дзень левыя эсэры выйшлі з украінскага бальшавіцкага ўрада, Аўстрыя і Германія падзялілі сферы ўплываў на Украіне і пятлюраўцы расстралялі без суда аднаго з лідэраў украінскіх сацыял-дэмакратаў Нерановіча, ранейшага члена Цэнтральнай рады. Усё.

У пазнейшыя гады таксама шмат што здарылася 25 сакавіка. У 1926 годзе нарадзіўся трохкратны алімпійскі чэмпіён па боксе венгр Ласла Пап. У 1927 годзе нарадзіўся Леслі Клаўдыус, індыйскі хакеіст на траве, таксама трохкратны алімпійскі чэмпіён. У 1947 годзе нарадзіўся брытанскі спявак Элтан Джон. У 1957 годзе быў падпісаны ўстаноўчы акт Еўрапейскага эканамічнага згуртавання — сённяшняга Еўрасаюза. У 1965 годзе нарадзілася Марыя Уруція, калумбійская штангістка, алімпійская чэмпіёнка з 2000 года. У 1976 годзе нарадзіўся Уладзімір Клічка, українскі баксёр, алімпійскі чэмпіён з 1996 года. У 1988 годзе аўстраліец Нэвіл Патэн збудаваў найменшы ў свеце транспартабельны веласіпед з коламі дыяметрам у 1,9 см. У 1995 годзе амерыканскі баксёр Майк Тайсан датэрмінова вызвалены з турмы за добрыя паводзіны. У 1998 годзе Марк і Раберта Грысвалд устанавілі ў Нью-Йорку сусветны рэкорд у працягласці пацалунку — 29 гадзін без адзінага перапынку. Было яшчэ шмат-што. Пра беларускія падзеі — ні слова.

Толькі "Ніва" наша з году ў год піша пра нейкія тусоўкі між беларускай міліцыяй і дэманстрантамі і то з несправядлівым антыпатычным ухілам у бок першых.

Кіраўніком беларускіх міліцыянераў, так як і ўсёй дзяржавы, з'яўляецца Аляксандр Рыгоравіч. Ён карыстаецца вялікай пашанай у грамадстве, пра што сведчаць усе вынікі. Наш мудры народ бачыць у ім чалавека высокіх адукацыйных якасцей. А аўтарытэтнейшы расійскі пісьменнік Юрый Бондараў, які Белоруссию познал прежде всего через белорусских солдат, у "Литературной газете" ацаніў яго яшчэ выдатней: "Александр Лукашенко своей откровенностью, честностью, своими ораторскими способностями, силой внушения и внутренней интеллигентностью заставил нас поверить ему". Я думаю гэтаксама, а яшчэ нават больш — ён з'яўляецца тонкім знаўцам найаўтарытэтнейшага ў свеце рэсурса. І, як выдатны хакеіст і балельшчык, ведае, што 25 сакавіка з'яўляецца вельмі важным для спорту днём; асабліва гэты дзень важны для боксу — з увагі, м.інш., на добрыя паводзіны Майка Тайсана.

Такі дзень трэба ўшанаваць, а найлепш яго ўшануюць самыя спартсмены. Калі б аб'явіць рэферэндум або дэмакратычныя выбары найбольш вядомай беларускай каманды, усе вынікі далі б першынство дынамаўцам. А дынамаўцы — гэта ж міліцыянеры, кадэбісты, амапаўцы. І яны ў той дзень, мо ў знак салідарнасці з украінскімі сілавымі святкавальнікамі, выходзяць на вуліцу ў сваіх даспехах, бо ж халаднавата яшчэ апранацца ім у адны майкі, нават у баксёрскіх рукавіцах. І ў тых даспехах праводзяць спартыўныя практыкаванні.

Спытае хто тады: адкуль узялося палітычнае ўтварэнне, якое назвалі Беларуссю? А ўзялося гэта з нацыянальнай палітыкі помнікастойных у Беларусі Леніна і Сталіна. Праўда, гэтага я ў рэсурсе не дачытаўся, але пра гэта і так ведаюць усе ўладальнікі беларускіх адукацыйных якасцей. А Юрый Бондараў, незусім па-ленінску, дадае: "И если два наших государства воссоединяться, это будет большая победа честных, прогрессивных, человеколюбивых сил. Для меня будет трагедией, если не состоится воссоединение Белоруссии и России, а для реакционных сил мира это будет самым дорогим подарком."

Аляксандр Вярыцкі

Конкурс малых грантаў

Цэнтр грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь аб'яўляе трэці выпуск Конкурсу малых грантаў для няўрадавых арганізацый і ўстаноў, якія працуюць у карысць беларускай нацыянальнай меншасці. На конкурс прызначаецца 100 тысяч зл. з датацый Фонду Форда. Аб дафінансаванні могуць хадайнічаць няўрадавыя арганізацыі і ўстановы, якія вядуць адукацыйную і культурную дзейнасць. Арганізатары рады бачыць праекты накіраваныя на мацаванне нацыянальнай тоеснасці беларускай меншасці, а таксама на пашырэнне ведаў пра беларускую культуру сярод жыхароў Падляшша. У рамках праграмы на фінансавую падтрымку могуць разлічваць праекты адукацыйнага, выдавецкага, культурнага і самаўрадавага характару.

Праекты павінны быць перададзены ў сядзібу Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь да 8 красавіка 2003 г. праз пасрэдніцтва пошты або асабіста. Вынікі конкурсу будуць аб'яўлены 16 красавіка 2003 г. Тэрмін рэалізацыі праектаў: май 2003 г. — сакавік 2004 г. Дэталёвыя інфармацыі: www.bialorus.pl (банэр Konkurs Małych Grantów), а па тэлефоне — 744 51 52 у Гжэгажа Смулкі. Заявы трэба дасылаць на адрас: Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska-Białoruś, 15-888 Białystok, ul. Wyszyńskiego 2, lok. 87.

Факты і высновы

Аляксандр III

Вядомы манархіст Януш Корвін-Мікэ піша: Twierdze, że gdyby JE Aleksander Kwaśniewski ogłosił się królem i zaczął od wsadzania do kryminału 80 proc. demo-polityków, to JKM Aleksander III otrzymałby 80-procentowe poparcie.

Ды ўжо ж! Cel uświęca środki? Толькі якая роля самазванца ў Еўрасаюзе?

Ненармальны

У Варшаве матарыст выкінуў з трамвая пасажыра з мазгавым ударам ("ненармальна" трымаў сябе). Гарадская стража падабрала пацыента і завезла ў выцвя-

Не патрапіў небарак дыхнуць у градусную трубку? Няма на вас Лепэра!

Талібізацыя

Забурапеніў прыкультурны Беласток. Радная Бэата Антыпюк з Лігі шляхоцкіх сем'яў забараняе галерэі Арсенал паказваць płachty z nagimi postaciami.

— Nie potrzebuję tego oglądać! — аргументуе.

А хто ж цябе, панюсю, прымушае? Талібы? Тады трэба ўвесці і чадру. Пакуль яшчэ беластачанкі паказваюць нам свае голыя твары. Правакуюць на адкрыццё вабнейшых арэалаў жаночага цела? Цудоўна!